

s.2 Mesnevîden

Sezai Küçük

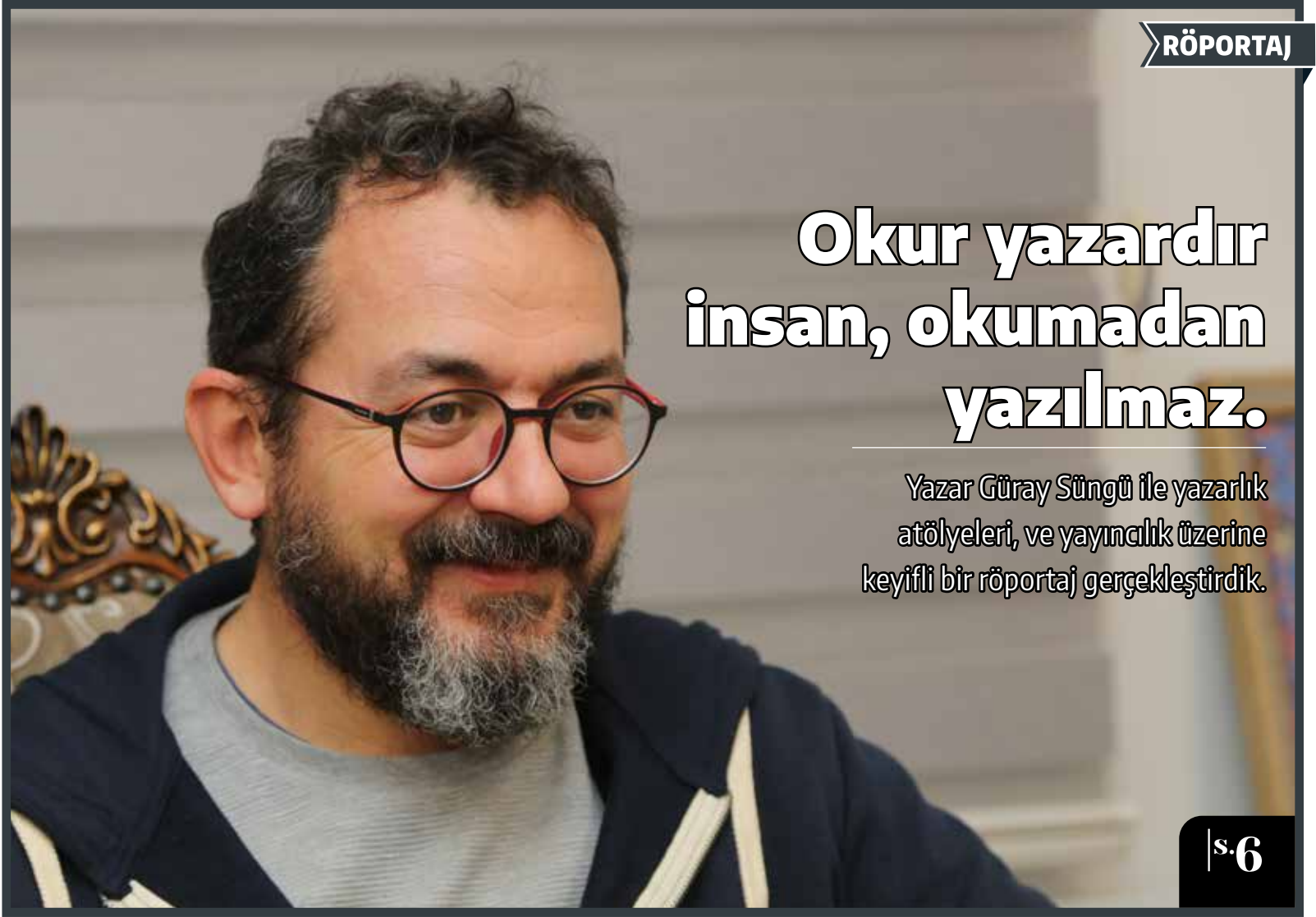
"Bir akıl, başka bir akılla birleşirse; kötü iş işlemekten, kötü söz söylemekten kurtulur. Fakat nefis, başka bir nefisle dost olursa; cüz'î akıl işsiz güçsüz kalır, bir iş göremez olur."

s.26 Dur, Bak ve Yorumla

Siz de Serdivan Ajans'ta yazabilirsiniz. Dur, Bak ve Yorumla köşemizde gördüğünüz fotoğrafları, kendi fikir ve duygu dünyanızı yansıtacak şekilde yorumlayıp bize gönderebilirsiniz.

RÖPORTAJ

Okur yazardır insan, okumadan yazılmaz.

Yazar Güray Süngü ile yazarlık atölyeleri, ve yayıncılık üzerine keyifli bir röportaj gerçekleştirdik.

s.6

Yorum

s.12

Yusuf Kaplan

Dünyayı kutsayan, dünyadan başka "dünya" tanımayan insanlar, bize yaşanabilir bir dünya armağan edemezler: Dünyayı dâr / yurt edinenler, dünyayı dar ederler insana.

Yorum

s.16

Ayhan Koçkaya

Roman türünü Batı'dan aldık fakat alır almaz romanın içeriğini kendi gerekliliklerimiz doğrultusunda belirledik. Bu sebeple Batı'daki ilk roman karakterleri ile bizdeki ilk karakterler ve hatta yan karakterler bir hayli farklıdır.

Deneme

s.18

Salih Canbaz

Peki Batı neden Medeniyet'tir? Batı, kendisi medeniyet olmak istediği için medeniyet olsa gerek. Bugün anakronik bir şekilde 'İslam Medeniyeti' deyip dursak da, medeniyet 17. yy Batı icadıdır ve size bir sır vereyim; medeniyet, medeniyet değil medenileşme, bazen de medenileştirilmez.

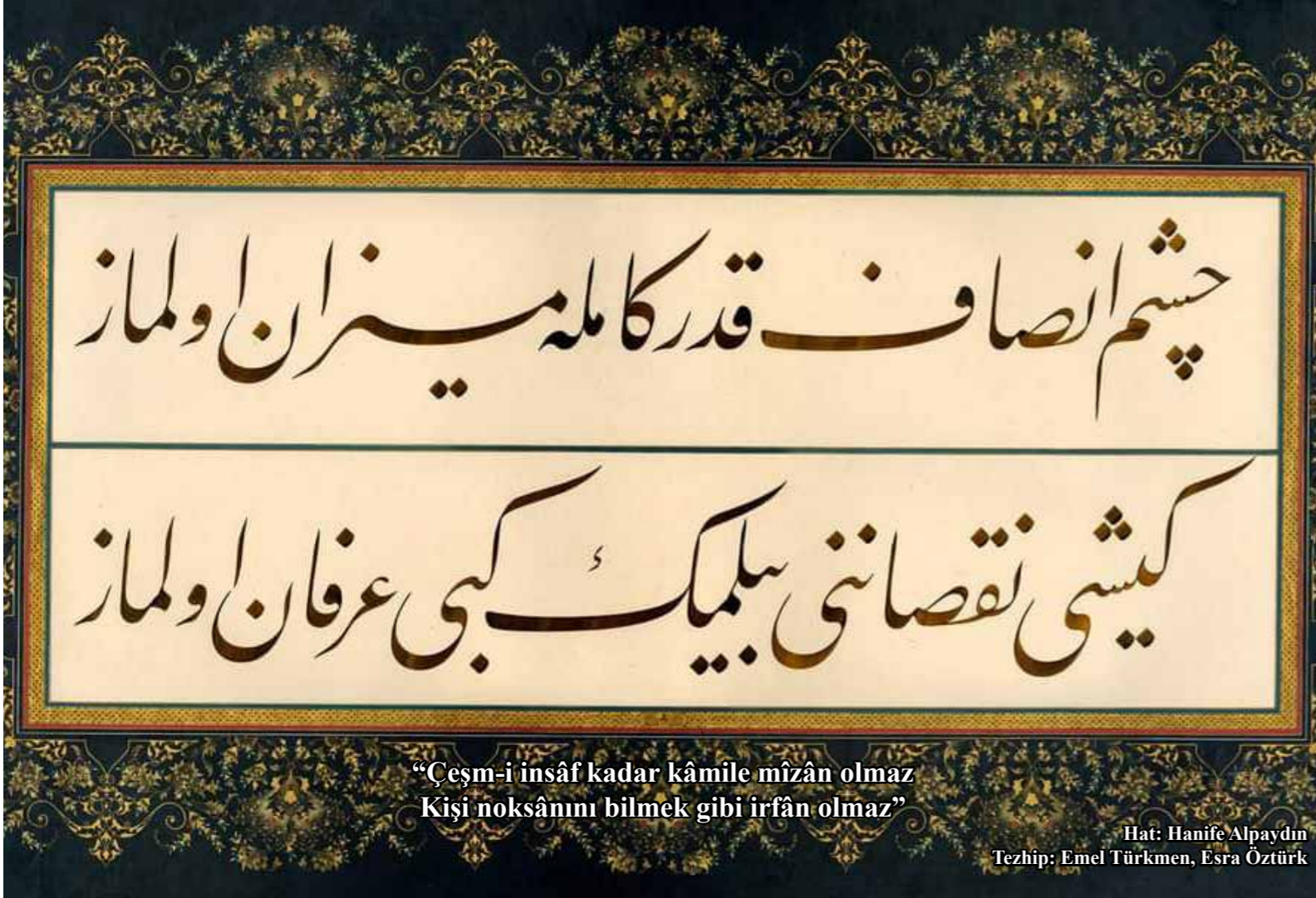
Ortadoğu

s.20

Nurhak Gürel

Mevcut haliyle Çin-Rusya İran eksenini tartışılan üçlü işbirliği ilişkisinde yer alan İran'ın ABD liderliğine ve Batı düzenine meydan okumak için ne gücü ne de potansiyeli vardır. Rusya ve Çin'in, bir taraftan İran'ı Batılı devletler karşısında tam bir izolasyondan korurken diğer taraftan İran'a temkinli yaklaşıtlarını unutmamak gerekir.

“Çiştîm-i insâf kadar kâmile mîzân olmaz
Kişi noxsânını bilmek gibi irfân olmaz”

Hat: Hanife Alpaydın
Tezhip: Emel Türkmen, Esra Öztürk

Doğan Kuşu İle İhtiyar Kadın

→ Mesnevi'deki bir hikaye şöyledir:

“Bir zamanlar padişahın birinin beyaz bir doğanı varmış. Padişah onu en güzel yiyeceklerle besler, onunla ava gider avlanır, onu çok sever ve sürekli yanında gezdirir kolunda taşımış. Günler böyle akıp giderken doğan bu hayattan sıkılmış ve padişahın sarayından kaçmış. Kendince özgürlüğe kavuşmuş. Cöklerde istediği gibi uçmuş, vadilerde, dağlarda gezmiş. Epeyce bir zaman uçup, dağların eteklerinde dolaştıktan sonra, bir köy görmüş, köye doğru uçmuş ve çadırın birinde yaşayan

yaşlı bir kadının yanına varmış, çadırın içine girivermiş. Yaşlı kadın çadırında un elemekte imiş. Çocuklarına tutmaç çorbası yapacaktı. Birden güzel doğan kuşunu görünce yakalamış ve ayaklarından bağlamış. Doğanı iyice inceleyince görmüş ki doğanın tırnakları da kanatları da uzamış. “Zavallı kuş, sana iyi bakmamışlar. Kanatların fazla büyümüş, tırnakların da uzamış, onları kısaltıp düzeltmek gerekir. O zaman güzel bir kuş olursun.” demiş. Tutmuş doğanın tırnaklarını kesmiş, kanatlarını kısaltmış. Bir de yesin diye önüne saman koymuş.

İhtiyar kadın ikramda biraz daha ileri giderek doğana hamurdan yapmış olduğu tutmaçtan da yedirmek istemiş. Doğan hoşlanmayıp yemeyince de kızmış; sevgiyi, şefkati unutarak: “Ben senin için tutmaç pişirdim, büyüklük taslıyor, beğenmiyorsun! Sen, başına gelen belaya, zahmete müstahaksın; nimet ve ikram senin neyine. Eğer hamurdan hoşlanmadınsa, bari bunu iç!” diye tutmacın suyundan vermiş. Ama tutmaç da tutmaç suyu da doğanın gıdası değildir, yaradılışına uymaz! Bunu da içmeyince, yaşlı kadın büsbütün kızar. Öfke ile sıcak çorbayı onun

başından aşağı döker. Haşlanan doğanın tüyleri dökülür, başı kel olur. Canı yandığı için gözyaşları döken doğan, içinden de, yanından kaçtığı kendine bin bir türlü nimetler veren, ikram ve izzette bulunan padişahı ve sarayını hatırlar. Padişahın elinden nice nice güzellikler, şeref ve lütuflar görmüş o nazlı, sürmeli gözlerinden yaşlar döker. Padişahın da günü, kaçan doğan kuşunu aramakla geçmiştir. Nihayet akşamüstü o ihtiyar kadının çadırında kaçan nazlı doğanını bulur ama vefasız doğan perişan ve toz duman içindedir. Ona bakıp ağlamaya başlar. Der ki: “Bize vefasızlık ettiğin için bu hale düştün, bu cezayı hak ettin. Cehennemdekilerle cennettekilerin bir olmadığını bilmeyerek, sen cennette yaşamayı bıraktın da cehenneme kaçtın. Her şeyden haberi olan padişahın sarayından akılsızca kaçarak, cahil bir ihtiyar kadının çadırına gidenin layığı budur.”

Bu esnada doğan, kanadını padişahın eline sürüyor, hal dili ile: “Ben suç işledim. Padişahım, yaptığım işten pişman oldum; bir daha yapmamak üzere tövbe ediyorum, adeta yeniden müslüman oluyorum.”

“Ey kerem sahibi! Sen iyilerden başkalarını kabul etmez isen kötü kişi neylesin kime karşı ağlasın, sızasın; kime feryad etsin? Padişahın lutfu, keremi ihsanı kullarını şımartmakta, onların aklını başından almakta. Kullar da suç işlemekte, günaha girmekte. Çünkü padişah her suçu af eder.” diyordu.

“Yürü, lütfuna güvenerek suç işleme ki, değil suçlarımız, iyiliklerimiz bile yetersiz oldukları için, o güzel Allah'ımızın huzurunda çirkindir.” (Mesnevi, II, 322-343; IV, 2628-2642)

Hz. Mevlana bu hikâyeyi Allah Teala'nın kendilerine çeşit çeşit nimet ve ihsanda bulunduğu, onları iman ikramı ile güzelleştirdiği mü'min kullarının zaman zaman nefislerine uyduklarını belirtmek, şeytan ve tabi ki günah tarafına kaçmamaları gerektiğini öğütlemek için anlatmıştır.

Bu hikâyede; Padişah Hakk'ı, doğan kuşu mü'min ve iman ehli kulları, padişahın yanından kaçma Allah'ın binbir türlü nimetine kör bakarak “başka yerlerde daha iyi hayatlar var” hevasına kapılan insanoğlunun emellerini, yaşlı ve cahil kadın, şeytanı, nefsi ve bilgisiz/cahil kötü yoldaşı temsil etmektedir.

Hz. Mevlana hikâyenin bir yerinde bu hakikatleri dile getirerek der ki; “Arkadaş! Bilgisizin, cahilin

sevgisini de, ihtiyar kadının doğan kuşuna olan sevgisi gibi bil. Cahil kişi, Hakk yolunda eğri büğrü gider. Bir akdoğanı bir kocakarıya versen; kocakarı, iyilik olsun diye, doğanın tırnaklarını keser! Halbuki doğan, asıl o tırnaklarla iş görür; onlarla avlanır! Kocakarı ise, körcesine onun tırnaklarını kesiverir! “Anan nerede imiş ki, bakmamış da tırnakların bu kadar uzamış?” der. “O pis kocakarı, kuşun tırnağını, gagasını, kanadını keser; sevgi gösteri–yorum diye ona bu kötülükleri yapar!”

İnsanoğlu topraktan yaratılmış olan bedeninin isteklerinden tamamıyla kurtulmadığı, iyiliklerinde, ibadetlerinde bazen gösterişe düştüğü için, Cenab-ı Hakk'a layıkıyla ibadette bulunamamaktadır. İnsanın örneği olan Hz. Peygamber (sav) Cenab-ı Hakk'a karşı; “Ya Rabbi! Biz sana layık ibadette bulunamadık.” diye niyazda bulunurken, biz kim oluyoruz ki, kırk dökük, bazen zoraki olan ibadetlerimize güvendim, vazifemizi yaptık diyebilelim.

Hz. Mevlana sözün burasında der ki; “Ey gafil! Kendi hizmetini yani yaptığın ibadetleri Hakk'a layık sandığın için suç bayrağını açıyorsun. Zikir ve dua için sana izin verildi, sen de zikir ve duaya başlayınca kendini bir şey sandın, gurura kapıldın. Zikrederken sen kendini Allah ile konuşuyorsandın; niceler vardır ki, bu zann yüzünden Hakk'tan ayrı düşmüşlerdir. Eğer padişah seninle beraber yere oturur, yani merhametinin üstünlüğünden senin mertebene tenezzül ederek duanı dinlerse, o tenezzülü kendi kabiliyetinden değil, Hakk'ın lutf ve kereminden bil kendini ve mertebeni tanı; küstahlığa kalkışma; edep ve terbiye gözet.”

Hz. Mevlânâ; “Henüz kanadı çıkmayan bir kuş uçmaya kalkarsa, yırtıcı kedilerin lokması olur.” der.

O halde hayatın zaman zaman karşımıza çıkardığı zorluklar, meşakkatler sebebiyle veya bin bir türlü nimet içinde yaşarken küfran-ı nimet kabilinden nankörlük hissi ile başka mecralara nazar eden mü'minin asıl kaçı şeye olmalıdır. Bunun cevabını da ayeti kerime Hz. Peygamberin lisanından şöyle veriliyor:

“O halde Allah'a kaçın! Şüphesiz ben, O'nun tarafından size gönderilmiş apaçık bir uyarıcıyım.” (Zâriat Suresi, 50)

Peygamber Efendimiz de sığınılacak iki yeri şöyle işaret eder:

“Size iki şey (emânet) bırakıyorum ki bunlara sımsıkı sarıldığınız müddetçe sapıklığa düşmezsiniz. Bunlar; Allâh'ın kitabı Kur'an ve sünnetim...” (Muvattâ, Kader, 3)

Hz. Mevlânâ da bu hususu şerh mahiyetinde derki: “Kur'an-ı Kerim, peygamberlerin hâl ve vasıflarıdır. Okuyup tatbik edersen, kendini peygamberlerle, velîlerle görüşmüş farzet! Kur'an okuduğun hâlde, onun emirlerine uymaz ve Kur'an ahlakını yaşamazsan, peygamberleri ve velîleri görmenin sana ne faydası olur?”

O halde hayatın getirdiği bazı anlarda kaçılacak, sığınılacak bir yer aranacaksa, öncelik Hakk'a yönelmek olmalıdır. Allah'ın kitabında ve Peygamber-i zîşânın sünnetinde sığınılacak yer aranmalıdır. Daha sonra şu ayeti kerime bir başka yöntem olarak bize yol gösteren bir işaretir:

“Ey îman edenler! Allah'tan korkun ve sâdıklarla beraber olun.” (Tevbe Suresi, 119)

Şeyh Sâdî-i Şîrâzî, Kur'an-ı Kerim'deki Ashâb-ı Kehf kıssasını misal gösterdikten sonra şöyle der:

“Bir kelp, sâlihlerle bekçilik ettiği için sâdıklaştı ve Kur'anî bir ifade kazandı. Hazret-i Nuh (as) ve Hazret-i Lût (as)'ın hanımları ise fâsıklarla beraber oldukları için küfre düşüp Cehennem yolcusu oldular.”

Hz. Mevlânâ da:

“..Bir akıl, başka bir akılla birleşirse; kötü iş işlemekten, kötü söz söylemekten kurtulur. Fakat nefis, başka bir nefisle dost olursa; cüz'î akıl işsiz güçsüz kalır, bir iş göremez olur.”

“Meclislerde, Peygamber'de bulunan bir akıl gibi bir akıl ara! Çünkü Peygamber'den mîras kalan, ancak budur. Bu çeşit akıl; gizli şeyleri, önden de görür, arkadan da. Bu kısa sözlerle anlatılamayacak olan o gözü, gizli şeyleri önceden gören gözü de, sen yine gözlerde ara!

İşte o büyük Peygamber de; rahipliği, insanlardan uzak düşmeyi, dağlara çekilip yalnızca ibadet etmeyi, bu yüzden men etti. İnsanlar; birbirleri ile buluşsunlar, görüşüp tanışınlar diye rahipliği kaldırdı. Çünkü o görüş; bahttır, devlettir ve ölümsüzlük iksiridir.” diyerek başka bir yola daha işaret eder.

Sözü şu güzel ifade ile tamamlayalım:

“Kişi noxsânını bilmek gibi irfân olmaz!”

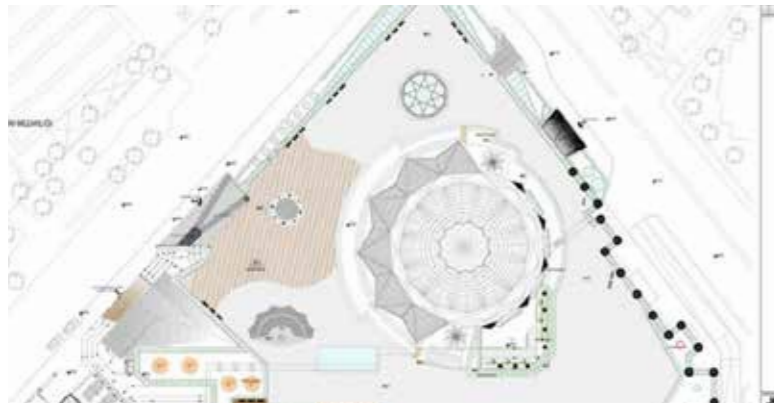
ÇAĞDAŞ CAMİ MİMARİSİNE BİR ÖRNEK: MARMARA ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ CAMİİ VE KÜLTÜR MERKEZİ

→ Caminin Künye Bilgileri ve Konumu:

Proje tipi olarak cami ve kültür merkezinden oluşan bir kompleks olarak tasarlanan 8,500 m² arsa alanı ve 30,000 m² toplam inşaat alanına sahip olan yapı, mimar Muharrem Hilmi Şenalp tarafından tasarlanmış olup 2012-2015 yılları arasında inşa edilmiştir (Arkitera-Url 1). Cami ve kültür merkezi tanıtılırken genelden özele bir sıra izlenme kaydıyla ilk olarak konumundan bahsetmek gerekirse; yapı İstanbul, Üsküdar'da yer almaktadır. Hemen yanındaki Capitol Alışveriş Merkezi ve yakın çevresindeki merkezi iş alanlarıyla ve yine yanındaki İlahiyat Fakültesi sebebiyle gün içerisinde vakit namazlarında cemaat sayısı oldukça fazladır. Aynı zamanda Karacaahmet Mezarlığı'na yakın olması nedeniyle geniş katımlı cenaze namazlarının da kılındığı İstanbul'un en yoğun kullanılan camilerinden biridir (Görsel 1) (Görsel 2).

Görsel 1: Kuzeyindeki Mahir İz Caddesi ve güneyindeki Nuhkuyusu Caddesi kesişiminde yer alan cami kompleksi ve yakın çevre yapılarını gösteren hava fotoğrafı (1-İlahiyat Fakültesi, 2-Cami Kompleksi ve 3-Capitol Avm)

Görsel 2: Caminin vaziyet planı (Arkitera, Url-1)

Cami-Avlu İlişkisi:

Cadde kotlarından üst kotta yer alan cami için, ana ibadet mekanına erişim kuzeyindeki Mahir İz Caddesi ve güneyindeki Nuhkuyusu Caddesi'nden merdiven ve rampa aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Sirkülasyon araçlarının ardından geniş bir ön avlu yer almaktadır. Ön avluda bodrum kata ulaşımı

sağlayan sirkülasyon araçları, yarım daire biçimli açık şadırvan, çokgen tabanlı taştan yapılmış su ögesi ve bodrum katta yer alan konferans salonu için doğal aydınlatma sağlayan cam ışıklık yer almaktadır. Arka avluda ise; cenaze namazı esnasında kullanılacak musalla taşları yer almaktadır. Aynı zamanda bodrum kattaki ibadet bölümünün doğal aydınlatmasını sağlayacak iç bahçe, avlu kotunda ağaçlarla çevrelenerek peyzaj düzenlemesine gidilmiştir (Görsel 3).

Görsel 3: Caminin (sol) ön ve (sağ) arka avlusunu gösteren fotoğraflar

Cami-Giriş Kat İbadet Mekanı ve Plan Şeması:

Onikigen planlı, betonarme altyapı üzerine çelik konstrüksiyon olarak inşa edilen camide duvar olgusu tamamen ortadan kaldırılarak iç ve dış mekan arasında şeffaflığı sağlayan 12 adet modül kullanılmıştır. Avlu kodundan yüksekçe bir kaide üzerine konumlandırılan caminin iki adet giriş kapısı birer modül içine yerleştirilmiştir. Kullanılan 12 adet modül, iç ve dış mekan birlikteliğini sağlayacak şekilde ışık-gölge etkisiyle cami içerisinde farklı bir atmosfer oluşturmaktadır. Fakat onikigen planlı şema, saf düzenine tam olarak uyum sağlayamadığından köşelerde oluşan ölü alanlar, kişi kapasitesini azalmaktadır. Diğer bir dezavantajlı yanı ise, mihrap, minber ve kürsünün özenli bir tasarıma sahip olmasına rağmen cami içindeki konumlarının belirgin bir noktaya ait olmadığı görüntüsüdür (Görsel 4).

Görsel 4: Onikigen planlı cami ve birimlere ait giriş kat genel iç mekan görünümü

Cami – Giriş Kat İbadet Mekanı ve Kubbe Tasarımı:

35 m çapında ve 35 m yüksekliğinde kubbe tasarımında; makro ölçekten mikro ölçeğe kâinatın bütününde yer alan dönüş hareketini esas alan parçadaki bütün ve bütündeki parça kavramlarının tabiattaki örnekleri olan nautilus formu, galaktik helezonlar gibi fraktal yapılarla en az 1000 yıllık geçmişe sahip geleneksel kırılmalı tavan yapı tekniği birleştirilmiştir. Bu kubbe tasarımı ile geleneğin sürdürülmesi ve yeniden üretilmesi amacıyla soyutlanması, üsluplaştırılması ve yorumlanması açısından yeni bir ufuk arayışı ortaya konulmuştur (Arkitera, Url 1) (Görsel 5).

Görsel 5: Cami kubbesi (sol) fotoğrafı ve (sağ) cami kesiti

Cami – Bodrum Kat İbadet Mekanı

Mihrap duvarının tam karşısında ve iki adet giriş kapısının ortasında bodrum katta yer alan ibadet mekanına ulaşımı sağlayan asansör yer almaktadır. Asansörün arkasında yer alan merdiven ise asma katta bulunan kadınlar mahfiline çıkışı sağlamaktadır. Bodrum katta bulunan ibadet bölümündeki mihrap, geleneksel motifli doğal taştan yapılmış olup, etrafı mavi tonlarında çinilerle kaplanmıştır. Mihrap duvarının sağ tarafında bodrum katın doğal aydınlatmasını sağlayacak şekilde bir iç bahçe düzenlemesi yapılmıştır. Mihrap duvarının solunda ise geleneksel motifli paravanlarla asıl ibadet mekanından ayrılmış kadınlar bölümü yer almaktadır. Yıldız göbekli tavan, merkezden dağılan üç boyutlu üçgenlerle dönme etkisini vurgulayacak şekilde tasarlanmıştır (Görsel 6).

Görsel 6: Cami ve içerisindeki birimlere ait bodrum kat genel iç mekan görünümü

Kültür Merkezi – Fuaye

Kültür merkezinin fuayesinde, doğal taş ve el işçiliği ise desenlendirilmiş, çiniler ile renklendirilmiş duvar kaplamaları yer almaktadır. Tavan kaplamalarında geometrik desene altlık oluşturan çelikler ve yıldız tavan formu ile aynı zamanda aydınlatmayı da sağlayan modüller kullanılmıştır (Görsel 7).

Görsel 7: Kültür merkezinin fuayesinden genel görünüm

Fuayenin bir ucunda yer alan kaskatlı havuz, geometrik desenin ağırlımı ile döşemede şekil bulmuş, üç boyuttan iki boyuta indirilerek döşeme seramiklerinde devam ettirilmiş ve mekan ile suyun sesi birleştirilmiştir. İhtiyaç anında kullanılacak atölye ve derslikler de ara koridorlar üzerine sıralandırılmıştır. Fuayenin bir ucunda yer alan kaskatlı havuzun iki yanında bulunan ve giriş katına ulaşımı sağlayan yürüyen merdivenlerin solunda kitap kafe birimi bulunmaktadır (Görsel 8).

Görsel 8: (sol) Yürüyen merdiven-kaskatlı havuz ve (sağ) kitap kafenin genel görünümü

Fuayenin diğer ucunda ise 270 kişi kapasiteli konferans salonu yer almaktadır. Konferans salonunun fuayesinin doğal aydınlatmasını sağlamak için ışıklık adı verilen cam üst örtü kullanılmıştır. Form olarak kubbemsi olup, avlu kotunda sonlanmıştır (Görsel 9). II

Görsel 9: Konferans salonu (sol) fuayesi ve (sağ) tavan aydınlatması olarak ışıklık

Url- 1 <http://www.arkitera.com>

Fotoğraflar (Yazar tarafından çekilmiştir)

Günün birinde kaynak kuruyacak, arzu tükenecek, kalbim ve aklım paslanacak. İnsanım, geldim, gidiyorum. Bir şarkı söyleyesim vardı, söyledim.

→ Çocukluğunuz İstanbul'un, hatta binlerce yıllık bir geleneğin kalbinde geçiyor. Yaygın bir kabule göre; çocukluk dönemi yaşantıları bireyin şu anki benliğini şekillendirir. Siz bu konuda nasıl düşünüyorsunuz. Hayatınızın ilk evresinin, zaman ve mekan bağlamında benliğinize etkileri nelerdir?

Çocukluk en güzel bahçedir denir. Haricen, çocuklukta şekillenir insanın tabiatı filan da denir. Bilemiyorum, olabilir. Fitrat diye bir şey var elbette. Benim çocukluğum Kumkapı, Kadirga, Sultanahmet, Kapalıçarşı civarında kalabalıklar içinde geçti. Kalabalıklar içinde geçti. Değişik insanların arasında, harala gürele içinde biraz, neşeli, muzip insanların içinde biraz. Biraz da yenik, kederli insanların içinde. Bu iki insan tipi iki ayrı değil de üstelik, karanlık iş hanlarında, kederli ama muzip esnafın arasında büyüdüm. Kapalıçarşı biraz daha "çok renkli"ydi. O zamanların çok izi var bende. Muhtemelen fitratım üzerinde de etkisi çoktur. Ama ben öte yandan hüznü bir insanım. Bazı şeyler de değişmez. O kalabalıklardan kaçıp sahaf lar çarşısına sığındım. Kitapların içindeki dünya çok

daha ilgimi çekerdi. Yaşamak Çince'den daha zordu o zamanlar.

Yazma eyleminizin ilk gençlik yıllarınıza denk geldiğini biliyoruz. O zamana geri dönecek olursak o günkü motivasyonunuzla bugünkü arasında bir fark var mıdır? Yoksa aynı kaygılar mı sizi yazıyla buluşturuyor.

O günlerde bir motivasyonum var mıydı, vardır elbet de ona ben motivasyon demem. İştiağ derim, tutku derim, çok bilinç içermeyen bir ideal derim, arzu derim. Yıllar önce ne için yazıyorsam, şimdi aynı şey için yazıyorum demek kolay değil, dilde kolay tabii, hemen der ve geçeriz, ama öyle midir, emin değilim. Olmak istediğim kişi olmak için yazıyordum o zamanlar. Şimdi de belki olmak istediğim ve olduğum kişi olarak kalmak için yazıyorumdur. Hep sevdim yazmayı, bir ihtiyaç gibi gördüm, kana kana içer gibi yazmak, anlatmak, şekillendirmek tutkum oldu, bu devam ediyor, onca kitabım oldu, bakıyorum o aşk hiç eksilmemiş, tükenmemiş, bir sürü tatminler yaşadım, okurlarım oldu, ödüller verdiler ama derinde o iştiağ, o arzu, o ideal hep

KİMDİR ? Güray Süngü

1976 yılında İstanbul'un sur içi mahallelerinden Kadirga'da doğdu. Üniversite eğitimini Uludağ Üniversitesi İktisat Fakültesinde aldı. 2009 yılına kadar çeşitli sektörlerde çalıştıktan sonra, yaygın sektörüne geçti. İlk öyküsü 1998 yılında Hece dergisinde yayımlandı. Bugüne dek Hece, Hece Öykü, E-edebiyat, Ada, Özgür Edebiyat, İtibar, İzdiham, Cafcaf, Hacamat, CF, Edebi Müdahale, Post Öykü, Cins, Muhayyel gibi dergilerde öyküler ve yazılar yayımladı. Öğrenciyken yazdığı ilk romanı "Dördüncü Tekil Şahıs" 2006 yılında okuyucusuyla buluştu. "Düş Kesici" adlı romanıyla 2010 Oğuz Atay Roman Ödülüne "Kış Bahçesi" adlı romanıyla 2011 Türkiye Yazarlar Birliği Roman Ödülüne layık görüldü. 2014 yılında "Deli Gömleği" ve "Hiçbir şey Anlatmayan Hikayelerin İkinci'si" kitapları ile Necip Fazıl Hikaye Ödülünü kazandı. 2018 yılında 14. Kristal Lale Ödüllerinde yılın edebiyatçısı seçildi.

güçlü bir şekilde durmuş. Buna seviniyorum. Bundan memnunum. Ama günün birinde kaynak kuruyacak, arzu tükenecek, kalbim ve aklım paslana-

cak bunu da tahmin ediyorum, insan ölümlü, bazen çok tatmin olarak, bazen yeterince tatmin olmayarak ilgisini, idealini, arzusunu yitirir, buna da hazırım. İnsanım, geldim, gidiyorum. Bir şarkı söyleyesim vardı, söyledim. Bir şarkı söyleyesim kalmazsa, söylemem. Galiba. Bunları söylemek kolay değil ama öyle işte, insanız, çok abartmayalım kendimizi.

Sizi oldukça üretken bir yazar olarak tanımlayabiliriz. Farklı formlarda sunduğunuz eserlerden okuyucularınızı mahrum bırakmıyor bu yönünüzle de beklenen, takip edilen bir yazarınız. Ama çok yazmanızın yanı sıra çok okur olarak tarif edildiğinizi de biliyoruz.

İçin yazmak istemiştir. Benim elbette yazarlarım var. Bir ikisini zaten siz saymışsınız. Büyük isimler güvenli alandır, riski de yoktur, haricen engin birer denizdirler de. Dostoyevski ya da Tolstoy okuyarak ömür geçer. Yeter de artar bile. Eskiden böyle düşünmezdim. Herkesi, her şeyi okumak isterdim. Sonra anladım ki, çok okumak, bir sürü şeyi okuyup okunanlar sepetine atmak değilmiş. Okuduğu iyi kitapları tekrar okuma, seyrettiği iyi filmleri tekrar seyretme dönemi varmış insanın. O dönemin içindeyim. Yeni bir şeyler de okuyorum illaki. Döne dolaşa okuduğum şeyler de var illaki. Son yıllarda Agota Kristof Büyük Defter ve Téa Obreht Kaplanın Karısı çok etkilendiğim romanlar. Başka

Okumak bir seyir hali, hayatın olağan akışına içrek.

Farklı formlarda eser sunduğunuz altını çizmişken, öykü ve roman sizin için ne ifade ediyor? Kurguyu inşa ederken türüne karar verme sürecinizi belirleyen öge nedir?

Çap, ağırlık vesair şeyler. Bunlar çok sezgisel şeyler bir yandan, bir yandan da düşünmesi, kurgulaması en nihayetinde de karar vermesi keyifli şeyler. Ben kendimi roman yazarı ya da öykü yazarı diye tanımlamak durumunda değilim. Bazı şeyleri uzun uzun inşa etmek gerekir, bazı şeyler tek odalı halde iken kusursuz görünür, bir yazar bunu bilir, ya

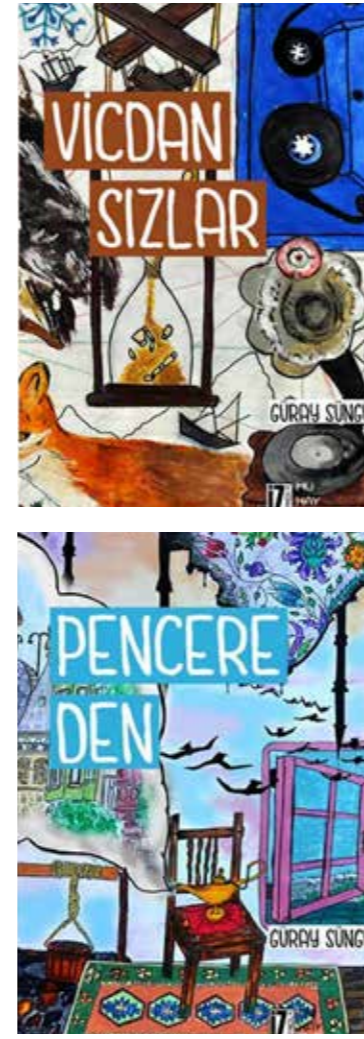
Sizi yazmaya iten ya da yazıyı sevdiyen Kafka, Dostoyevski ve Oğuz Atay gibi klasikler dışında çağdaşlardan kimleri okursunuz kimleri daha çok merak edersiniz?

Okur yazardır insan, okumadan yazılmaz. Belki yazılır da, neden yazılsın, yazmayı seven birisi, okumuş ve çarpılmıştır da yazmak istemiştir. Birilerinin kendisine yaptığı şeyi başkalarına yapmak

Sonra anladım ki, çok okumak, bir sürü şeyi okuyup okunanlar sepetine atmak değilmiş. Okuduğu iyi kitapları tekrar okuma, seyrettiği iyi filmleri tekrar seyretme dönemi varmış insanın.

bir sürü severek okuduğum roman da oldu. Say-sam mı. Gerek yok. Tekrar okuduklarım da oluyor.

da bilinecek bir şey değildir, birini tercih eder ve öyle yazar, öyle yazıldığı için öyle olur. Öykü olarak

Sanat, edebiyat, bunlar zor meselelerdir. Tevessül yetmez, yetenek şarttır. Torpil işlemez. Emek önemlidir ama asla yeterli değildir

yazıp, o hali içime sindiği halde, ben bunu genişlettim, roman yapayım dediğim oldu mesela. "Sizi Görmeliydim" öykümü romanlaştırdım da. Bazı romanlarımı öykü olarak yeniden yazabilirim de. Sen ne yaparsan o olur, sanat böyle bir şey zaten, işin doğası bu. Eskiden bazı konuların, temaların öyküye uygun, bazı temaların, olay örgülerinin romana uygun olduğunu zannederdim. Değilmiş. Ben de büyüyorum galiba. Bir insanın kulağını kaşımaması romanlaştırılabilirsin, bir ailenin üç kuşaklık dönemini öykü ile aktarabilirsiniz.

Kurgu ve kahramanları oluşturduunuz, yazma aşamasına geçtiniz... Mesela yeni kahramanlar sonradan dahil olabiliyor mu, ya da çok inandığınız bir karakterin o kadar da hayati bir rolü olmadığını görebiliyor musunuz?

Aslında şunu sormaya çalışıyorum... yazılırken mi yaşıyor her şey, yoksa siz sonunu en başından biliyor musunuz?

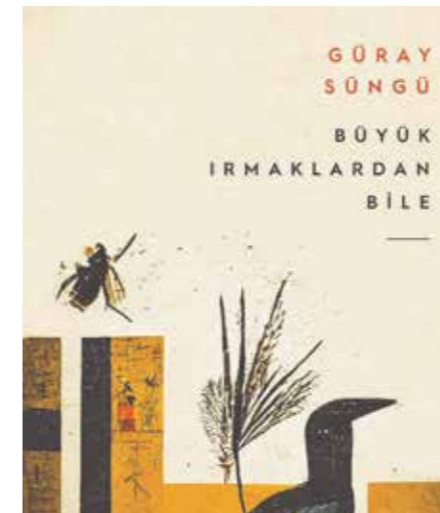
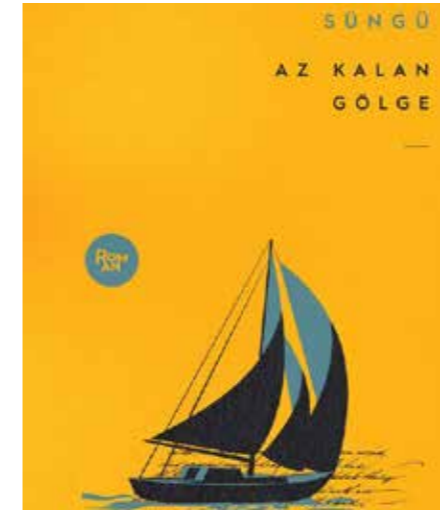
Sonunu bilerseniz de yolda eklemeler olur. Sonunu hiç bilmeden yola koyduğunuzda da hiç yeni bir şey eklenmeden yol devam edebilir. Bu tarz soruların belirgin cevapları yok. Benim çalışma yöntemim baştan tasarlamak ve kurgulamak, akabinde de oturup yazmak. Ama yazarken misal karakter bir duvarın dibinde yürüyor. O duvar bütün haldeydi, öyle tasarladınız. Ama o an dediniz ki bu duvar şimdi bitsin, burada bir sokak olsun. Karakter o duvara döner, orada bir sokak vardır artık, siz de kendinizi o sokağın unsurlarını belirler, inşa eder, anlatırken bulursunuz. Bu sokağın burada belirmesi, romanın finalini değiştirir mi? Değiştirir de, değiştirmez de. İki de mümkün.

"İnsanın Acayip Kısa Tarihi'nde ki Adem" gibi... Kahramanlarımızda bir hakikat arayışının mevcut olduğu söylenebilir. Gerçek hayatın gerçek kahramanı kabul ederse Güray Süngü'nün arayışı nedir? Hakikatle ya da hayatın kendisiyle bir derdi var mıdır?

Bir derdim var bin dermana değişmem. Varılacak yer ne bilmiyorum, ben bu yürüyüşü seviyorum. Gülüyorum bu cevabı verirken, çünkü biraz kari-katür gibi oldu. Ama öyle cidden.

Hocam Size iki aşamalı bir soru yöneltmek istiyorum. Serdivan Belediyesi Fikir ve Sanat Akademisi olarak, özellikle "sürelî yayınlar" konusunu önemsiyoruz. Bu röportajımız da malumunuz basılı bir dergi olan, 71 sayısını yayınlamış, Serdivan Ajans isimli dergimizde yayınlanacak.

Önceki yıllarda dergicilik ve yayıncılığın, okur-yazar kitle üzerindeki talebini tartışırken konu dijitalleşme ile birlikte başka mecralara taşınmış oldu. Online dergiler, e- kitaplar, sesli kitaplar döneminde sizce dergicilik yayıncılık yapmak bir geleneği devam ettirme konusun-

da romantik bir ısrar mı yoksa takdire değer bir çaba mı?

İkinci konu ise konuya genç yazarlar özelinde baktığımızda, bir dergi veya yayınevine ulaşmak mümkün mü? Siz bir genç yazar iken imkanlar ne düzeyde idi, bugün bir yayıncı olarak nasıl imkanlar sunuyorsunuz?

Dijitalleşme yaşıyor, önce gazetelerle başladı, artık basılı gazete alma, okuma oranı epeyce düştü. Dergilerle de devam ediyor gibi, pek çok e-dergi var. Bir takım dergi uygulamaları var, orada pek çok dergi ulaşılabilir halde. Yayın sektörünün bu tarafı bu işe hazır gibi, okurda da bir karşılığı var. Kitap konusu pek öyle değil. E-kitap pektutmadı. Tutabilir tabii, kuşaklar değiş-

Bir derdim var bin dermana değişmem. Varılacak yer ne bilmiyorum, ben bu yürüyüşü seviyorum.

yor, insanın esyayla irtibatı değişiyor. Bilemiyorum. Ben birkaç yıl e-kitap okudum. Sonra eve döndüm. Kitabın nesnesiyle kurduğumuz ilişki de kıymetliymiş. Bu, kitap kokusu filan gibi romantik bir mesele değil. Bayağı kitabın fiziksel nesnesinden bahsediyorum.

İkinci kısım. Eskiye nazaran yayınevleriyle irtibat elbette daha kolay, kitap yayımlatmak da epeyce daha kolay. Bu iyi bir şey mi, emin değilim öte yandan. Bunlar zaman gösterecek, şimdiden bir yargıda bulunmayayım. Zaten böyle meselelerde ahkam kesmek pek hoşuma da gitmiyor. Çok şiir yazılıyor, çok öykü yazılıyor, çok kitap basılıyor deniliyor mesela, ben bunun iyi ya da kötü olduğunu, bunun bu halinin tek başına iyi ya da kötü diye yorumlanabilir olduğunu düşünmüyorum.

Türkiye'de yazarlık atölyeleri oldukça rövaşta ve bu ilgi gerek yayıncılar gerekse yazarlar açısından heyecan verici... Kitaplara ve yazma eylemine yönelik ilginin yüksek olması başka bir gelecek hayali kurduyor.

Siz de yazarlık atölyesi dersleri veriyorsunuz, iyi bir okur olmak iyi yazar olmayı getirir mi? Nedir bu işin sırrı?

Yazarlık atölyeleri sosyal bir uğraş, bir eylem olarak görülmeli. Çok nitelikli bir yazar yetiştirme aracı olarak görülmesi haksızlık olur. Bazı şeylerin doğası çok kendine özgüdür. Meseleyi yanlış yerden ele alırsak faydadan çok zarar veririz. Elbette bu yolun yolcusuna, bu derdin dertlisine faydalıdır ama bu dersi alan yazar olur demek mümkün değildir. İyi ki değildir. Deha, kendi yolunu açar. Siz dehaya ancak eşlik edersiniz. O şey onda varsa, yöntem, biçim, kuram bir destek olabilir ancak. Sizin zamanında yaptığımız hataları onun yapmamasını sağlarsınız filan. Ama insan hiçbir şeyi, hatalarından öğrendiği kadar kati bir şekilde öğrenmez de. Bunu böyle görmek lazım. Yoksa dediğim gibi minik minik yazarlarımız olur, bu, işin doğasına aykırıdır. Sanat, edebiyat, bunlar zor meselelerdir. Tevessül yetmez, yetenek şarttır. Torpil işlemez. Emek önemlidir ama asla yeterli değildir. Birikim önemlidir ama asla yeterli değildir.

İyi bir okur olmakla iyi bir yazar olmak arasında doğrudan bir ilişki yok. Ama iyi yazarların abartmıyorumdur inşallah ama hepsi, istisnasız iyi okurlardır. İyi yazarlar iyi okurdur ama bu, iyi okurlar iyi yazar olacak demek değil. ||

→ İnsanın en temel ihtiyacı olan iletişim ve değerleriyle etkileşime girme ihtiyacı 2000'li yılların başından itibaren insanlık tarihinin hiç görmediği şekilde form değiştirdi ve değiştirmeye de devam ediyor. Bu değişiklik devrimsel bir süreçten ziyade evrimsel bir süreç olarak gözlemlenebilir. Bugünden yarına 'oldu bitti' ye gelmiyor aksine sindire sindire, yavaş yavaş, yıllara yayılan bir süreç izliyor ama getirdikleri hayatımızın vazgeçilmezleri oluyor. Hem iş yapış modellerimiz, hem sosyal ilişkilerimiz, hem de kurumlarla ve diğer tüm dış dünya ile ilişkimizi ve alışverişimizi artık bu dijital imkanlarla gerçekleştiriyoruz. Öyle ki özellikle sosyal ağlar sayesinde kendi benliğimizi istediğimiz veya bizden beklenen şekilde organize ediyor ve bu ortamda bir bakıma kendimizi yeniden var ediyoruz. Üstelik dijital ortamdaki bu var olma şekli zaman zaman kimilerimiz için fiziksel dünyadaki var oluşumuzun ötesine geçebiliyor. Olmak istediğimiz, sunduğumuz kişiyle diğerlerinin sürdürdüğü iletişim, gerçekte olduğumuz kişiyle kurulan gerçek iletişimden daha anlamlı bir noktaya gelebiliyor. Hatta daha öteye gidip anonim kimlikler bile oluşturabiliyoruz. Olmak istediğimiz anda, olmak istediğimiz yerde, olmak istediğimiz kişi olarak, kişi ya da gruplarla iletişim kurabiliyoruz ve bunları çok hızlı gerçekleştiriyoruz. Memnun olmadığımızda ya da istediğimiz reaksiyonu alamadığımızda başka bir ana, başka bir kişiye ya da gruba, başka bir bilgi akışına, başka bir ortama geçiyoruz. Peki ama insanın tarihsel süreci boyunca kodlarına işlenen hayat pratiği ve bilişsel evrimindeki birikim, sosyal ilişkilerini, iletişim ve etkileşim pratiklerini bu kadar hızlı yaşamaya uygun mu? Geleneksel iletişim ve etkileşim arında bir süreç, birikim ve emek barındırır, bu nedenle kolay kazanılmadığı gibi kolay da vazgeçilmez. Oysa bugün dijital temelli iletişim bizlere bunun tam tersini dayatıyor. Bu noktada kapitalist ekonomik yapının sosyal ve günlük işleyişi bizlere göz kırıyor. Teknoloji temelli iletişim dünyayı birikimden, kadim olandan, ihtiyaçtan duyan üretim ve tüketimden bizleri uzaklaştırıp sadece

tüketmenin temel olduğu ve tüketimin kendisinin saygınlık ve statü getirdiği bir iletişim ve yaşam anlayışına yöneliyor. Sosyal ilişkilerimizi dijital ortamlarda bu anlayışa göre düzenliyoruz. Elbette bu, bundan sonraki dünyanın yeni normali olabilir. Antropologlar Daniel Miller ve Heather Horst, dijital teknolojilerin, diğer maddi kültürel eserler gibi, "bizi insan yapan şeyin kurucu bir parçası haline geldiğini" iddia ediyorlar. Bunun yanında yine dijital yöntemlerle bilgiye de çok daha hızlı ulaşıyoruz. Hatta bilgiyi kendimiz de üretip diğerlerine iletebiliyoruz. Fakat bilgiye ulaşma hızımız ne kadar artıyorsa yanlışla doğruyu ayırt etmede de o kadar güçlük çekiyoruz. Çünkü çoğu zaman bilgiyi arayıp bulmuyoruz, o bize kendiliğinden ve bizim gibi bilgiyi üretebilen diğer kullanıcılardan geliyor ve doğruluğunu teyit etme zahmetine girmiyoruz. Çünkü genellikle kendimize yakın kişi ve gruplarla etkileşim halinde olduğumuzdan, onlardan gelen bilgilere güveniyoruz ve böylece kendi doğrularımızı daha da radikalleştiriyoruz. Dahası dijital ortamlarda kurduğumuz iletişimle aramızda çok büyük ve silinemez izler bırakıyoruz. Ve bu izler kullanmayı bilenler için çok önemli veriler haline geliyor. Şirketler ve kurumlar bu verileri işleyerek önce kişiler bazında sonra da toplumlar bazında önemli bilgiler elde ediyorlar. Bu kişisel veriler şu anda dünyanın en değerli verileri olarak sayılıyor. Çünkü bir kişiyi ve toplumu tanıdığımızda onu manipüle etmenin kolaylaşıyor. Bu sadece arama motorlarında arattığımız ürünün sosyal medya uygulamalarında karşınıza çıkması kadar masum olmayabiliyor. İşte burada kritik bir çark işlemeye başlıyor. Dijital tabanlı uygulamalar sayesinde yeni bir toplum yaratılıyor, yine dijital tabanlı uygulamalar ve algoritmalar sayesinde yaratılan bu toplum tanınmıyor ve yine aynı şekilde, tanınan bu toplum daha kolay ve istenen yönde manipüle edilmeye açık hale geliyor. Yani insanların ve toplumların duygu ve düşünceleri sayısallaştırılıyor. Bu noktadan itibaren de insanların ve toplumların hayatındaki hiçbir şey dijitalleşme sürecinden bağımsız bir şekilde ele

alınmaz hale geliyor. Günümüz toplumlarının yapısını anlamak için dijitalleşmenin topluma ne yaptığını, nasıl etki ettiğini anlamak kaçınılmaz oluyor. Çağın insanını ve toplum yapısını anlamak için dijitalleşmenin getirdiklerini göz ardı etmek, bu anlam arayışında koca bir boşluk olacaktır. İşte bu noktada karşımıza dijital sosyoloji kavramı çıkıyor ve günümüzde giderek daha önemli hale geliyor. Dijital sosyoloji, günümüz dijital toplumunu anlamaya çalışan sosyolojinin bir alt dalı olarak literatüre giriyor. Dijital sosyoloji, dijital teknolojilerin insan hayatında ne gibi etkileri olduğunu çeşitli faktörleri ele alarak incelemeyi amaçlıyor. Bu anlamdaki ilk çalışmalar bilgisayar teknolojisinin hayatımıza girdiği dönemlerde yapılmış olsa da, ilk derli toplu ve disipline edilmiş çalışma olarak Prof. Deborah Lupton'un 'Dijital Sosyoloji' (2014) isimli kitabı temel kaynak niteliği taşıyor. Lupton "Hayatın dijital olduğu kabul edilirse şunu iddia ediyorum; sosyoloji, dijital teknolojilerin incelenmesini, görev alanının merkezine koymalıdır. Aile sosyolojisi, bilim, sağlık ve tıp, bilgi, kültür, ekonomi, istihdam, eğitim, iş, cinsiyet, risk gibi sosyologların araştırıp öğrettikleri tüm konular artık kaçınılmaz olarak dijital teknolojilerle bağlantılıdır." diyerek konunun önemini özetliyor. Teknoloji sayesinde geldiğimiz noktada kaçınılmaz bir şekilde normallerimiz ve dünyaya bakış açımız değişiyor. Dolayısıyla insanın kendisi de değişiyor. Geçmişte hayal edemeyeceğimiz teknolojiler bugün elimizin altında ve fazlasıyla sıradan. Gelecekte nesnelerin interneti, blokzincir teknolojisi, kripto paralar, yapay zeka, metaverse evrenleri, sanal gerçeklik gözlükleri günlük rutinlerimiz olacak gibi görünüyor ve dijital sosyoloji bu nedenle insanı anlamak için kritik bir pozisyonda ve hala çok açık bir alan olarak günün insanını anlamlandırmak için bir kılavuz niteliği taşıyacak. Tamamen dijitalleşen dünyada insanı neyin insan yaptığına dair unsurları irdeleyip, köklerimizden beslenmemize yardımcı olacak. II

DOSTLUK

→ Aristoteles ne demek istiyor? İnsanın önce arzusu ortaya çıkar, bu arzu için çaba harcar çabanın karşılığında ise kendisine, arzusuna erişme fırsatı verilir. Nedir erişme? Becket şöyle tarif ediyor: "Hiç duraksamadan "erişme" adını verdiğimiz şeyin boşluğu bizi hayal kırıklığına uğratar. Ama nedir erişme? Öznenin kendi arzusunun nesnesiyle bir olması. Özne, oraya gelirken, ölmüştür - hem de belki birçok kez."

İnsan diğer insanlarla bir bağ kurarak yaşar. Bu bağ bazen temel düzeydeki ilişkiler ya da resmi ilişkiler olurken bazen dostluk şeklinde gerçekleşir. Dostluğa erişir. Dostluk, diğerkâm olmayı gerektirir, karşılık beklemeden hatta bazen de bir bedel ödeyerek dostun iyiliği için fedakârlık yapmaktır. Peki var mıdır örnekleri gerçek dostluğun? Fethi Gemuhluoğlu 22 Kasım 1975 tarihinde 'Dostluk' üzerine irticâlen yaptığı konuşmada şu dostluk örneklerini veriyor: "Dost ol kişidir ki, öldürülmesi muhakkak ve mukarrer olan gecede Peygamber-i Ekber'in yatağında yatar, O'na Şâh-ı Velâyet denir. Dost ol kişidir ki, Yâr-ı Gâr'dır. Kucağında, mübârek bir emânet vardır. Bütün delikleri elbisesinden muhtelif parçalarla

tıkar, son deliğe tabanını dayamıştır. Kucağındaki mübârek emânet, uyumayan uyanıklık içinde uyur görünmektedir. Oradan Ebû-Bekr'i yılan sokar. Dost son deliğe tabanını, taban gibi görünen gönlünü uzatandır, gönlü ile orayı tıkayandır."

Dostluk demek ki çok kişinin arzu ettiği fakat bazılarının eriştiği bir sosyal ilişkidir. Çok bariz örnekleri olan bir ilişki ağıdır. Önce kendinde başlayan bir gönül ilişkisidir. Kendisi ile barış içerisinde olmayan, kendine dost olmayan başkasına dostluk arzusu taşıyamaz. Erişemez dostluğa. Kuramaz bu gönül ilişkisini. Örneklerin yaşadığı hayatı yalnızca arzu ile gerçekleştirmek mümkün değildir.

Bu çağda dost olmak mümkün müdür? Çağın paradigmaları bugün dostluk bağlarının kurulmasının önünde bir engel midir? Yoksa her çağda aynı aşk ve şevk ile dostluk kurulabilir mi? Her çağda gerçek dostluk örneklerini bulabiliriz. Dostluk arzusundan sonra kurulan uhuvvet ilişkilerinin örnekleri bugünde vardır. Şairin deyimiyle: Biz haber etmeden haberimizi alan, yedi yıllık yoldan kuş kanadıyla gelen, gözümüzün

dilinden anlayıp, elimizin sırrını bilen dostlar çağı geçmemiştir. Geçmeyecektir.

İnsanlar arası bağların en yücelerindedir dostluk. Güvenmektir, inanmaktır, vefadır. Kâinatı saran, sarması gereken ulu bir değerdir. Dünya, dostluk üzere halk edilmiştir. İnsan kâinatın kendisi üzerine halk edildiği bu değere bigane olmamalı; sosyal bağlarında düşmanlığı tercih etmemelidir. Dostluğa düşman olanlarla oturup kalkmak, vakit geçirmek insanda dostluk değil de düşmanlık hissiyatının oluşmasına sebep olur.

Dost ol kişidir ki kalbini sürekli olarak bu zatlardan muhafaza için iyilikle doldurur. Kin ile doldurulmaya çalışan kalbini muhafaza etmeye çalışır. Ölmeden çürümeye başlamasına izin vermez kalbinin. Dost ol kişidir ki bize bizden haber verir. Bu haberin olduğu kalpler muhafaza olunur. Dost ol kişidir ki sözünde samimiyet vardır; fakat yalan yoktur. Dost ol kişidir ki uzattığımız elin ucundaki diğer eldir. Dost ol kişidir ki yanı başımızda olmasa da yanı başımızdadır. II

Bir avuç inanmış ve adanmış öncü insan tarihin akışını değiştirebilir

→ Dünyayı kutsayan, dünyadan başka “dünya” tanımayan insanlar, bize yaşanabilir bir dünya armağan edemezler: Dünyayı dâr / yurt edinenler, dünyayı dar ederler insana.

İnsan, dünya ile arasına mesafe koyduğu zaman dünyaya yaklaşabilir, dünyada ayakları yere basabilir ve bize yaşanabilir bir dünya armağan edebilir.

İNANMAK VE ADANMAK: YENİ BİR DÜNYA KURMANIN İKİ SARSILMAZ SÜTUNU

İnanmak ve adanmak...

Mekke süreci ve Medine süreci.

Direnış ruhu, diriliş umudu ve nihayetinde varoluş ufkü...

Hakikate teslim olmak, dünyayı teslim almak ve herkese ruh üfleyecek bir hayat-dünya inşa etmek...

İnanmak, yola çıkmaya hüküm giymektir.

Adanmak'sa, yolda olmak, yol olmaya doğru yol almak.

Bu dünya, ölümler yurdu değildir; diriler yurdu hiç değildir.

Ölmek için direnen, dirilmek için mücadele eden direniş, diriliş ve “varoluş” erlerinin misafirhanesidir.

“Varoluş” kelimesini tırnak içine aldım; çünkü biz var olmak için değil var etmek için nefes alıp veren

hakikatin hakikatli çocuklarıyız. Var etmek için var olmak gerekir: Var olmak, kendini bilme, kendini bulma, kendi olma, kendini aşma ve başkasına ulaşma yolculuğunun nihayetinde ulaşılan bir mertebedir. Var olmak, bu anlamda, kişinin nefsiyle mücadelesini kazanması, hiçleşerek kendine gelmesi ve kendini aşması yolculuğudur.

Ancak direniş, diriliş ve hiçleşme anlamında “varoluş” yolculuğu ile bu dünyanın ayartılarına direnmek, bütün engellerini aşarak dirilmek ve bu dünya yolculuğunu bu dünyaya teslim olmadan, aksine bu dünyayı teslim alarak nihayete erdirmek yani “zafer”le neticelendirmek mümkün olabilir.

Dünyaya teslim olan, yol alamaz.

Dünyaya teslim olan yola da çıkamaz, yoldan

çıkmaştır çünkü.

Dünyaya teslim olan aslâ izi sürülen, takip edilen, hakikate rehberlik eden yol olamaz.

KÖKLERDEN GÖKLERE, GÖKLERDEN KÖKLERE YAPILAN BENZERSİZ YOLCULUK...

İnanmak, inanmış adam olmak, aynı anda köklere ve göklere açılabilir, köklere ve köklere irtibat kurmak demektir.

Adanmak ise, aynı anda hem köklere hem de göklere, hem yere hem de göğe hem melekût âleme hem de mülk âlemine yolculuk yapabilmek demektir.

Kök ile gök arasında gidip gelebilmek, göklerden taze, diriltici beyaz haberler getirebilmek demektir. Melekûtî âlemden süt emerek mülk âlemini beslemek, ruh üflemek; insanı hakikat medeniyetinin insanın içini ısıtan, dışını ısıtan nurlarıyla aydınlatmak; kişiyi mülk aletinde melekûtî âlemden edindiği meleksi melekelerle donatmak; her bir insanı sarsılmaz, muhkem imanından ötürü güven adası, güvenilir liman yapmak; her bir insanda Yaratıcı'nın bütün isimlerinin ve sıfatlarının tecelli etmesini sağlayarak her bir inanmış insanı hakikatin adalet hazinelerinin, merhamet hazinelerinin, kardeşlik hazinelerinin, vefakârlık, cefakârlık, fedakârlık, kanatkârlık, diğergâmlık, özetle ilim / bilme, irfan / bulma, hikmet / olma hazinelerinin tezahür ettiği bir hakikat pınarına dönüştürmek demektir.

Çok mu abartılı oldu bu tasvirler ve tarifler?

Hiç de değil. Tarihin akışını değiştiren peygamberlerin ve onlardan süt emen, onların mirasçısı olduğu bildirilen öncülerin olmazsa olmaz özellikleri ve hayatı yaşanılır kılan hatta dünyaya cenneti armağan eden güzel insanların insanı, insanlığı güzelleştiren özellikleridir.

ÖNCÜ KUŞAKLAR VE ŞAFAK YAĞMURLARI

İnanmış ve adanmış insanlar olmasa, bu dünya cehenneme döner. Bugün cehenneme dönmüşse bunun temel nedeni inanmış ve adanmış insanların, sahabe ruhlu öncü kuşakların olmayışı, klasik kitaplarımızda yapılan sahabe tarifi olarak aktarılan şafak yağmurları'nın yağmayışıdır.

Daru'l-Erkam'ı düşünün... İlk 45 Müslümanı. Her

yaştan, her topraktan, her renkten her sınıftan insanın bir araya geldiği, hakikat medeniyetinin tohumlarının ekildiği, yeşertildiği ve meyveye durdurulduğu ilk inanmış ve adanmış kuşağını İslâm'ın.

Bir dünyayı, şirkin, küfrün, başboşluğun, zulmün, ayartının, ruhsuz zenginliğin baştan çıkarıcı dünyasını hiç tereddüt etmeden terk edip, taptaze, diriltici, herkesi kardeş kılıcı, gökle yeri buluşturucu sınır tanımayan, sınırları ortadan kaldıran kutlu hakikat bayrağını göndere çeken yürek ülkesinin cesur yürek çocuklarını, yürekli, hakikatli öncülerini...

Akabe'de söz veren, Rıdvan'da sözünü yineleyen, Bedir'de ve sonrasında sözünü yerine getiren, cesur yürek öncü mü'minleri...

Daha henüz gencecik yaşındayken, henüz 20'sine bile ayak basmamışken bir avuç inanmış ve adanmış kardeşiyle Medine'yi değil, Medine'nin kalbini fethetmek için Mekke'ne fethinden sonra çoktan Müslüman yurdu, umudu ve ufkü hâline getirilen Medine'ye Rabbine hamd ederek giren rahmet elçisini, merhamet medeniyetinin öncülerini sahabelerini, ön alan, ön açan öncü kuşaklarını, bitimsiz güzelliklerin yeşermesini sağlayan şafak yağmurlarını düşünün...

Adalet timsali Hz. Ömer'i düşünün...

Adalet ve merhamet timsali Ömer bin Abdülaziz'i düşünün.

Haçlıların kan gölüne çevirdiği ve de kız kardeşini esir ettiği Haçlı sürülerine karşı yine de intikam duygularıyla hareket etmeyen, aslâ adaletten ve hakikatten şaşmayan Salahaddin'i Eyyübü'yi düşünün...

Bosna'da her tür katliama, tecavüze maruz kalan müslümanların acılarını yüreğinin en derinlerinde hissetmesine rağmen, aynı şekilde karşılık verme çağrılarına “Aslâ! Benim peygamberim, kadınlara, yaşlılara ve çocuklara hiçbir zaman

dokunulmamasını emretmiştir!” diyerek cevap veren ve Balkanlarda Müslümanları yok etmek için girişilen yok etme girişimlerini, barbarlıklarını, Balkanlar'a Müslüman bir devlet armağan ederek tarihin akışını değiştiren Aliya İzetbegoviç'i düşünün...

Sözün özü: Tarih, inanmış ve adanmış öncü insanların eseridir. Bir avuç inanmış ve adanmış insan, tarihin akışını değiştirebilir. Yüreği yangın yerine dönen yürek ülkesinin dünyayı elinin tersiyle iten cesur yürek çocuklarının önünde hiçbir engel duramaz.

Vesselâm. II

EKRAN BAĞIMLISI KUŞAKLAR

→ İki binli yıllar dünyadaki birçok kişiyi etkileyecek derecede gelişmeler olduğu yıllardır. Bu dönemde özellikle hem dokunmatik ekran hem de interneti bir araya getiren iletişim teknolojisindeki yeniliğin kimliklerimizi, görüntülerimizi, ilişkilerimizi bu denli evirebileceğini düşünmek pek akla gelmemiştir. Bugün artık sadece akıllı cihazların insanlar üzerinde yarattığı değişimleri değil, daha önce duymadığımız birçok yeni dijital hastalık türünü de bolca konuşur vaziyeteyiz. İşte onlardan biri de ekran bağımlılığıdır.

Ocak 2022 verilerine göre Türkiye'de 69,95 milyon internet kullanıcısı bulunmakta ve bu kişilerin internet kullanımı günlük 8 saattir. Bilgisayarda geçirilen süre ortalama 3 saat 31 dakika; sosyal medyada geçirilen süre ortalama 2 saat 59 dakika olarak gösterilmektedir. Buna rağmen Türkiye'de kitap okuma oranının 180 ülke içinde 140. sırada olduğu ifade edilmektedir.

20. yüzyılın sonlarından itibaren pek çok araştırma, madde kullanımı içermeyen davranışların da bağımlılık yapabileceğini ortaya koymuştur. İnsanları sürekli telefonlarına ve bilgisayarlarına bakmaya iten uygulamalar ile web sitelerinin birçoğu aralıklı olumlu pekiştirme

ve toplumsal onay dürtüsü gibi iki etkiyi kanca olarak kullanmakta, bu da bireylerde bağımlılık yapmaktadır.

Yeni iletişim teknolojilerinin getirileri olan sosyal medyanın, dijital oyunların yetişkinler üzerindeki olumlu olumsuz etkileri tartışılırken, çocuklar üzerindeki etkileri kişiliklerini belirlemedeki gücü göz ardı edilmemelidir. Bugün dünya nüfusu içinde çocukların interneti kullanma oranlarına bakıldığında 0-12 yaş grubunun %22'sinin (bir buçuk milyon) internet kullanıcısı olduğu söylenmektedir. Neil Postman elektronik medyanın gelişimine bağlı olarak nesiller arasındaki sınırların kalktığını ve yoğun enformasyona maruz kalarak kendilerini koruyamayan çocukların, giderek küçük yetişkinlere dönüştüğünü ileri sürmektedir. Günümüzün çocukları internet ve teknoloji çağı içine doğmuştur ve günlük yaşam pratiklerini bilgisayarlar, akıllı telefonlar ya da tabletler arasında sürdürmektedir. Dijital yerli olarak adlandırılan bu kuşağın çocuklarının, dijital teknolojilerin çeşitliliğine maruz kalmalarıyla farklı beyin sistemlerine sahip oldukları ve büyürken sürekli dijital girdiler aldıkları görülmektedir. Aslında bu durumun arka planında çocukların tehlikeli olarak görülen sokaklardan alınıp, daha

güvenli olduğuna inandığımız dört duvar arasına hapsedmenin de kuşkusuz etkisi bulunmaktadır.

Dijital dünyanın çocuklara ve gençlere elbette faydaları da bulunmaktadır. Kendilerini ve ilgi alanlarını keşfetme, teknik beceri ve yeteneklerini geliştirme, sosyalleşme, fikirlerini paylaşma dünyadaki birçok kişiyle iletişime geçebilmede bu ortamlar kolaylıklar sağlayabilmektedir. Buna rağmen çocukların sanal ortamlar içinde karşılaşabilecekleri siber zorbalık, takip, taciz, uygunsuz görüntülere maruz kalma, nefret söylemi, kişisel verilerin ihlali, cinsel sömürü, cinsel talep/ayartma gibi birçok tehlike ve tehdit de bulunmaktadır.

Ekran bağımlılığı ise çocuklar için önemli bir sorun olmaya başlamıştır. Özellikle pandemi sürecinde aileler çocuklarının internet kullanımının arttığını dile getirmektedirler. Bu artışın nedenleri içinde çocukların eğitimlerinin uzaktan eğitim yoluyla gerçekleşmesi ve evlerinde geçirilen zamanın artması da yer almaktadır. Pandemi döneminde artan internet kullanımını ve çocukların savunmasız bir veri kategorisi içinde bulunması, onların dijital dünyada karşılaşabilecekleri riskler karşısındaki savunmasızlığına dair

endişeleri artırmaktadır. UNICEF çocukların sanal ortamlarda bıraktıkları dijital ayak izlerine karşı kendilerini koruma konusunda endişe duyduğunu raporlamıştır.

Günümüzün yeni nesil ebeveynleri ise çocuklarının ekran karşısında geçirdikleri bu fazla zamanlara korkuyla bakmaktadır. Anne ve babalar, cinsel ya da şiddet içeren içeriklerin, çok fazla reklamın çocukların saflığını kirlettiğini ve ev içi genel değerleri bozduğundan yakınmaktadır. Çocuklarını siber zorbalığa, veri sahtekarlığına karşı korumada çaresiz hisseden ebeveynler bir yandan da video oyunlarının, sosyal medyanın çocukları narsistik tutumlara yönlendirmesinden, çocuklarının dikkat sürelerinin azalmasından, ekran karşısında hareketsizlikten ötürü oluşan obeziteden endişe duymaktalar. Üstelik sorunların sadece bunlarla da bitmediği görülmektedir.

Unicef "Daha Güvenli İnternet Günü"nde yaptığı açıklamasında, dünyada her gün 175 bin çocuğun çeşitli sebeplerle internete girdiğini söylemektedir (unicef.org, 2018). Başka bir rapor (Children and parents: Media use and attitudes, 2018), 3-4 yaş arasındaki çocukların %1'nin; 5-7 yaş arası çocukların %5'nin; 8-11 yaş arasındaki çocukların %35'nin; 12-15 yaş arası çocukların %83'nün kendine ait akıllı telefonu olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca rapor, 3-4 yaş arasındaki çocukların %19'nun; 5-7 yaş arasındaki çocukların %42'sinin; 8-11 yaş arasındaki çocukların %47'sinin; 12-15 yaş arası çocukların %50'sinin tablete sahip olduğunu saptamıştır. Araştırmada 3-4 yaş arasındaki çocukların %45'nin; 5-7 yaş arası çocukların %70'nin; 8-11 yaş arasındaki çocukların %77'sinin; 12-15 yaş arası çocukların %89'nun Youtube'u kullandığı ortaya konulmuştur. Çocukların sosyal medya sahipliğine bakıldığında 3-4 yaş arasındaki çocukların %1'i; 5-7 yaş arası çocukların %4'ü; 8-11 yaş arasındaki çocukların %18'i; 12-15 yaş arası çocukların %69'u sosyal medya profiline sahip olduğu tespit edilmiştir. Özellikle TikTok, Instagram, YouTube shorts kullanımı çocuklara yeni rol modeller sunmaktadır. Daha kendilerini keşfedemeyen çocuklar bu dijital dünyada takipçi sayısının fazla olmasının daha itibarlı olduğuna inanmakta ve sosyal medyanın fenomenleriyle kendilerini özdeşleştirmeye başlamaktadır. İleriki yaşlarda ise bu özentinin kimlikleriyle çatışmaya yol açması mümkün görünmektedir.

Çocuğumuzun ekran bağımlılığını nasıl anlarız?
Kronik ekranlı mecra kullanımı çocukların beyinlerini heyecan isteğine alıştırmaktadır. Örneğin çocuk belirli bir video oyunu oynarken

kızgın veya yılgın olsa bile, adrenalin deneyimi bu kızgınlık halinde zevk veren bir his olarak algılanmaktadır. Adrenalin salınımının artması bağımlılığın artması demektir. Çocuğumuzun ekran bağımlılığı çocuk üzerinde zararlı etkiler doğurduğunda biz ebeveynler kendimizi suçlu hissedebiliriz. Oysa ki çocukla bu konu üzerinde kurulacak iletişim hiçbir zaman geç olmamaktadır. Çocuğumuzun ekran bağımlısı olduğunu anlamada iyi bir gözlemci olarak dikkat etmemiz gereken durumlar bulunmaktadır. Örneğin;

- Çocuğunuz yaşadığı endişe, yalnızlık ve mutsuzlukla baş etmek yerine, ona acı veren duygulardan kurtulmak için ekranlı mecraya sığınmayı tercih ediyor mu?
- Çocuğunuzun o ortamı/ dijital araca erişimini engellendiğinizde öfkeli davranışları artıyor mu?
- Okulda başarısızlık veya büyük ölçüde performans düşüklüğü gözlemliyor musunuz?
- Çocuğunuz etrafındaki bir çok şeye ilgisiz, kayıtsız kalmaya mı başladı?
- Arkadaşlarıyla yüz yüze görüşmek yerine ekranı mı tercih ediyor?
- Davranışlarında narsist ve kibirli eğilimler arttı mı?
- Gelecekle ilgili herhangi bir şeyi zihninde canlandırmakta zorluk çekiyor mu?
- Diğer bağımlılık türlerinde görülen yalan söyleme, çalma veya şiddet içeren davranışlara yönelme var mı?
- Uyku sorunları yaşıyor mu?
- Dikkat süresinde azalma gözlemliyor musunuz?
- Sizinle vakit geçirmek istemiyor mu? Bunun yerine ekran karşısında olmayı mı tercih ediyor?
- Günlük işlerden kaçıyor ve sorumluluk almak istemiyor mu?

Ekran Bağımlısı Çocuğuma Nasıl Yardımcı Olabilirim?

Yukarıda belirtilen ifadelerden bazılarını yaşıyorsanız ve tedirginliğiniz artıyorsa bazı adımlar atmanın zamanı gelmiştir. Burada ilk olarak bilinmesi gereken şey çocukları bu dünyadan tamamen ayırmanın hem güç hem de günümüz gerçeklerine pek uygun olmadığını kabul etmektir. Bu durum çocukla çatışmaların artmasına sebep olabilir.

- Çocuklara İnterneti kullanma konusunda emir verici yaptırımlar yerine karşılıklı sözleşmeler yapın. İnternet kullanım süresinde yaşına uygun makul süreler belirleyin.
- Hedef eski paradigmalara yeni teknolojileri entegre etmek değil; hedef, çocukları yeni cihazların olduğu bir dünyada yaşama hazırlamak için aileyi yeniden inşa etmektir. Örneğin,

çocuklarımızla, onlar daha küçükken video oyunlarını oynadıysanız onlar için çok faydalı bir şey yapmışsınız demektir.

- Çocuklar, onlara örnek olacak kişilere ihtiyaç duymaktadır. Çocukların kendi cihazları olduğunda, ebeveynler çocuklara bu cihazları kullanmanın doğru yer ve zamanını öğretmelidir. Bu nedenle onları kendi başlarına bırakmayın. Onlarla birlikte sosyal medya kullanmaya başlayın. Bu dünyada yetişkin olmanın ne olduğunu gösterin onlara. Taklit edebilecekleri bir şey verin.
- Çocuklara sürekli yine mi ekranın başındaydın gibi tepkiler vermekten kaçının
- Çocuklara yeni alternatifler sunun. Örneğin birlikte spor yapın, oyun oynayın, konuşun, yaratıcılıklarını destekleyici becerilere yönelin
- Çocuklara örnek olun. Sizin elinizde sürekli telefon varsa ondan ekrandan ayrı kalmasını bekleyemezsiniz.
- Sanal dünyada çocukları tek başlarına bırakmayın. Onlara her zaman rehberlik edin. Tehlikeleri yaşının uygunluğuna göre anlatın.
- Dijital araçların evin belirli yerlerinde ve belirli zamanlarda kullanılmaması konusunda net kararlar koyun. Örneğin yatak odası gibi.
- Uyku zamanından bir saat önce ekrana bakılmaması gerektiğini anlatın.
- Dijital ayak izi bırakma konusunda çocukları bilgilendirin. Çocuklara dijital vatandaşlık eğitimleri erken dönemlerde vermeye başlanmalıdır. İnternet güvenliği, gizlilik, güvenlik, dijital ayak izi, öz imaj farkındalığı, siber zorbalıkla mücadele, bilgi okuryazarlığı eğitimlerinde öne çıkan konular olmalıdır. (11)

<https://recrodigital.com/we-are-social-2022-turkiye-sosyal-medya-kullanimi-verileri/>

<https://gelisimseninle.com/tr/haber/detay/424/dunya-ve-turkiyede-2021-okuma-aliskanliklari>

George T. Lynn - Cynthia C. Johnson. Ekran Bağımlılığı. Destek Yayınları, 2018.

Jordan Shapiro. Yeni Çocukluk - Dijital Bir Dünyada Başarılı Çocuklar Yetiştirmek, Sola Unitas, 2020.

UNICEF. (2017). The State of the World's Children 2017. UNICEF. https://www.unicef.org/publications/files/SOWC_2017_E-NG_WEB.pdf,

UNICEF (01.02.2018), More than 175,000 children go online for the first time every day, tapping into great opportunities, but facing grave risks.

<https://www.unicef.org/eap/press-releases/more-175000-children-go-online-first-time-every-day-tapping-great-opportunities>

Alver, F. (2004). Neil Postman'ın Çocukluğun Yok Oluş Sürecinde İletişim Teknolojisi Eleştirisinin Eleştirisi. İletişim Araştırmaları Dergisi, 2(2), 1-13.

→ Biz roman türünü Batı'dan aldık fakat alır almaz romanın içeriğini kendi gerekliliklerimiz doğrultusunda belirledik. Bu sebeple Batı'daki ilk roman karakterleri ile bizdeki ilk karakterler ve hatta yan karakterler bir hayli farklıdır. Batı'daki, örneğin ilk İngiliz romanlarındaki karakterler için gezmek, bir yerden bir başka yere gitmek, yeni bir hayatın peşinde koşmak son derece önemli ve tekrar eden bir izlettir. Robinson Crusoe karakteri bunun iyi bir örneği fakat başka örnekler de var. Gulliver'in Gezileri'nin başkarakterleri Lemuel Gulliver da hayata dair öğrendiği hemen her şeyi gezileri

sayesinde öğrenir ve bir asır sonra Tom Sawyer, korsan olmak için bulunduğu yeri terk eder. Bu üç romanda da "gezmek", "evi/diyanı terk etmek" olumlu ve olumsuz sonuçlara gebe, tıpkı birkaç asır önce evini terk eden Don Quijote'nin başına gelmeyen kalmadığı gibi Robinson Crusoe da evini terk etmenin ağır bedellerini öder.

Bir diğer açıdan Don Quijote'nin durumu son derece farklıdır, zira Cervantes'in romanında bizden adeta iki şeyden uzak durmamız istenir: okumak ve ait olunan çevreden uzaklaşmak.

Kahramanımız şayet kafayı yemişe bunun tek sebebi okuduğu şövalye romanlarıdır ve bir diğer yandan Don Quijote bir taklitçiden fazlası değildir. Romanlardan romana doğru geçtikçe arzu da, René Girard'ın tabiriyle söylersek, kendiliğindenliğini terk eder ve bir taklide dönüşür. Örneğin Don Quijote'nin bir şövalye olmayı arzuladığı doğrudur fakat onun şövalyelik arzusu kendi içinde bir arzu değildir. Don Quijote, şövalye romanlarında okuduğu Galyalı Amadis olmayı istemektedir. Bu ise muhtemelen romans türü için oldukça yabancı bir durumdur, zira hiçbir şövalye, örneğin

sevdiği kızı sadece adı duyulmuş bir aşık olmak için sevmez. Şu halde romanlardaki arzular çok daha sahilken roman türünde arzu kimi zaman mukallitçe bir dürtüye dayanmaktadır.

Gelgelelim Robinson Crusoe için aynı şeyin geçerli olduğunu söyleyemeyiz, zira Crusoe falanca kişi gibi ben de zengin olacağım gibi bir saikle hareket etmez. Daha ziyade Robinson Crusoe kendi devrinin adamıdır. Burjuvazinin gittikçe güç kazandığı ve aristokrasinin bir süredir çöküşte olduğu bir devirde Crusoe'nun zengin olmayı istemekten başka bir çaresi yok gibidir. Her durumda baba evini terk etmek bir anlamda kültürü terk etmektir ve Don Quijote ile Robinson Crusoe kültürü terk etmenin olumsuz sonuçlarına da katlanmak zorunda kalacaktır. Crusoe'nun din ile, inanç ile olan ilişkisi de kendi içinde bulunduğu dönemin ruhunu yansıtır. İşler iyi giderken Crusoe'nun aklına inanç, din veya Tanrı gelmez fakat gemisi su almaya başladığında kendisini dua ederken bulur. Modern insan tıkrında giden işlerin kötüye dönebileceğini çok az aklına getirir, zira modernitenin bize en büyük vaadi hayatın hep daha iyiye gideceğidir. Robinson Crusoe'nun adeta damarlarında gezinen bu vaat onun gözlerini fal taşına çevirir.

Eğer modern romanı anlamak istiyorsak modernite ve kapitalizm gibi kavramları da iyi anlamamız şarttır, zira Crusoe'yu çılgına çeviren, modernitenin bu sessiz vaadi bugün de varlığını devam ettirmektedir. Hepimiz içten içe hayatın hep daha iyiye gideceğini düşünürüz. Şayet bugün kredi kartı ile alışveriş yapmışsak bu, yarının bugünden daha iyi olacağını ve sonuçta o borcumuzu yarın ödeyecek durumda olacağımızı düşünmemizden ileri gelir. Bugün, henüz, şimdilik elimizde olmayan bir şeylere yarın kavuşacağımızı düşündüğümüz anda yarını harcamaya başlarız fakat bu düşüncemizin mantıklı bir düşünce olup olmadığını sorgulamaya yanaşmayız. Bu sebeple kapitalizm sadece borçlanmaya cesaret edebilenlerin daha fazla kazandığı bir sistemdir, çünkü her borçluluk durumunda yarına dair gizli umutlar yatar. Burada Walter Benjamin'i hatırlamamız gerekiyor: Benjamin'in tespitiyle söylemek gerekirse, "kapitalizm bir çeşit dindir." Kapitalizmin ilâhi dinlerden farkı, kapitalizme göre cennetin, ilerleyen günlerde kavuşulacak bir insani durum oluşudur.

Tıpkı Crusoe gibi Gulliver için de gezi son

derece mühimdir fakat bir anlamda Gulliver, Robinson Crusoe'nun tersidir. Gulliver'in Gezileri bir bakıma Batı Aydınlanmasının eleştirisi olarak okunmuştur. Yaptığı geziler esnasında Gulliver, insanlardan çok daha ileri bir örgütlenme biçimine sahip olan hayvanlarla karşılaşır ve kimi saçma sapan deneyler yapan bilim adamlarının varlığına tanık olur. On sekizinci yüzyıl gibi bilimin adeta putlaştırıldığı ve insanlığın hep ilerleyeceğinin vehmedildiği bir dönem için Gulliver'inki son derece şaşırtıcı bir ileri görüşlülüktür. Cüceler ülkesine, Liliputluların arasına düştüğünde gördükleri ise insanlık durumuyla topyekün bir alaydır. Liliputlularla düşmanları arasındaki savaşın nedeni yumurtayı hangi ucundan kırmak gerektiği etrafındaki bir anlaşmazlıktan çıkmıştır örneğin. Jonathan Swift en büyük meselelerin aslında ne denli önemsiz şeylere dayandığını göstermek ister. Dahası, sınıf atlamak için kültürün dışına çıkan Robinson'dan farklı olarak Gulliver, farklı toplumları görmek için seyahat eder. Bir yönüyle Lemuel Gulliver son derece naif bir karakterdir. Burjuvazinin ve kapitalizmin yükseliş çağında, bilimin yegâne geçer akçe olduğu bir dönemde, savaşların ve emperyal tutkuların tarihi şekillendirdiği bir devirde Gulliver "farklı kültürleri görmek" gibi bir gayeyle seyahat etmektedir.

Quijote, Crusoe ve Gulliver'in ortak özellikleri "bireyi" temsil etmeleridir. Seyahat etmek bireysel bir tercihtir onlar için. Çok daha önceleri, destanların çağında Akhilleus veya Odysseus'un kendi memleketlerini terk etmekten başka çareleri yoktur. Odysseus tarlasına tohum yerine taş ekerek veya tarlasını tersine sürerek istediği kadar deli taklidi yapsın yine de kaçınılmaz son onu bulacak ve savaş meydanındaki yerini alacaktır. Gelgelelim roman çağı aynı zamanda sekülerizmin ve birey olmanın çağıdır. Bu nedenle Defoe'nun ve Swift'in kendi çağının ruhunu iyi anlayan birer yazar olduğunu söyleyebiliriz. (Gerçi büyük tüccar Defoe her yere göz kırpar: yazdığı romanları seküler tercihlerin beğenisine sunduğu gibi Family Instructor tarzında eserleriyle dini hassasiyetleri gözetenele de hitap etmeyi becerir.) Önceki yüzyıllarda Akhilleus veya Odysseus birer alegoriydi. Tıpkı Gilgamiş gibi. Alegorik karakterler bugünkü anlamıyla bireyi temsil etmezler, onlar insanlık durumunu yansıtan karakterlerdir. Romanlardaki karakterler ise "tikel" birer bireydir. Akhilleus gibi karakterler her ne kadar (savaş meydanında ölüp gelecek

nesillerin gıpta ettiği bir kahraman olmayı isteyerek) bireysel ün peşinde koşmalar da bir yanıyla onlar kendi uluslarını temsil etmektedir. On sekizinci yüzyılda (dönüşen toplumla birlikte yükselen) roman kahramanları ise kendi başlarının çaresine bakmanın peşindedir.

Hiçbiredebitürinsanınaklınaanidengelenbirfikir sonucu ortaya çıkmaz. Edebi türlerin arkasında tarihsel süreçler ve felsefi paradigmlar vardır. Bu kaideden bağımsız olamayacak roman türü de seküler beğenilerin, arayışların ve bireysellik paradigmasının ürünüdür. Yaklaşık on üç yüzyıl boyunca mitograflar mitolojinin ağızdan ağıza aktarılan anlatılarını bir araya getirmişlerdi çünkü milattan önce sekizinci veya beşinci yüzyılda yazı yazmak modern çağlarda olduğu kadar önemli ve kolay değildi. On sekizinci yüzyılda yazmak ise artık ticari bir uğraş haline geldi ve bireyin hayatı etrafında dönen ilk romanlar bu dönemde yazılmaya başladı. Artık yazmak ticari bir faaliyetti ve bu nedenle Defoe gibi yazarlar yüzlerce cilt kitabı ticari dürtülerle kaleme aldı. Artık alegorik kahramanların yanı sıra bireyin yapıp ettikleri de önemliydi. Edebi türlerle toplumsal dönüşüm arasındaki ilişki bu nedenle önemlidir ve bu ilişkiyi anlamak için Ian Watt'ın tanımını akıldan tutmak son derece faydalı olacaktır: "Roman insan yaşantısının tam ve sahici aktarımıdır ve dolayısıyla okurlarını söz konusu aktörlerin bireyselliği, eylemlerinin zaman ve mekânlarının tikellikleri gibi ayrıntılar konusunda tatmin etmek gibi bir yükümlülüğe sahiptir." 11

Nasır Hemir'in söyleminde Doğu 'Kültürü' ve Batı 'Medeniyeti'

➔ Bab'Aziz filmiyle namını duyurmuş olan Nasır Hemir'in Serdivan Fikir ve Sanat Akademisi'nin davetlisi olarak söyleşiye katılacağını duyunca heyecanlandım. İtiraf etmeliyim ki, yönetmenin ismi ve uyruğu dışında kendisine dair bir şey bilmiyordum. Geleceğini duyduktan sonra da kendisini görene kadar da şahsına dair bir şey bilmek istemedim nedense. Belki de böyle bir fırsat varken yönetmeni tanımayı başkalarından değil bizatihi kendisinden istiyordum.

Nihayet filmi izledikten sonra söyleşi başladı. Yönetmen gerek söyleşi sırasında, gerekse de söyleşiden sonra katılımcılar tarafından sorulan muhtelif sorulara muhtelif cevaplar vermedi. Tek bir cevabın parçalarını yansıttı soru soranlara. Yönetmenin bu şekilde cevap vermesi bir muhayyile sahibi olduğunu gösterdi bana. Daha öncesinde bir sistem halinde muhayyilesini kurduğunu, filmlerinin de bu muhayyilenin ürünü olduğunu.

Yönetmene sorulan çok fazla soru vardı, hepsini de zikretmeye gerek yok. Ancak özellikle Doğu'dan ve Batı'dan bahsederkenki söylemi benim dikkatimi oldukça cezbedi. Bir defa, neden Doğu'dan ve Batı'dan bahsediyor ki? Sözelimi, Batı'dan ve İslam'dan bahsedebilirdi. Batı ve Batı dışından da bahsedebilirdi. Ama bu Doğu hangi Doğu ve neden özellikle Doğu? Bunların ötesinde, yönetmen Batı'dan bahsederken medeniyet, Doğu'dan bahsederken ise kültür kavramlarını tercih etti. Ne kadar bilinçli bir tercih bilemiyorum ama bilinçli olmasa dahi aklımda beliren sorulara bir cevap aramaya çalıştığımda bunların mevzubahis muhayyilenin ürünü olduğu anlaşılacaktır.

Bu sorulara ilişkin cevap vermeye kalkmadan evvel, katılımcıların bazı sorularına verdiği cevaplara bakalım. Doğu-Batı ikiliğini sorun edinen bir soruya yönetmen mealen, Batı'ya

karşı olmadığını, Batı'nın günahlarıyla hesaplaşmayı Batı'nın kendisine bıraktığını, kendi kültürünü inşa etmek için ötekine ihtiyacı olmadığını ifade etmişti. Müteakip sorularda da kendi kültürünü inşa etmenin her şeye rağmen konuşulduğu kadar kolay olmadığını vurguladı. Filmde Derviş'in yanında bulunan çocuğu hatırlatarak, bunun yeni nesiller üzerinden mümkün olabileceğini ama çocukların da Batı 'Medeniyeti'nin cazibesi altında olduğunu vurguladı.

Çocuk dedik. 'Doğu' da burada anlam kazanıyor. Çocuk, bu dünyada yeni doğmuş bir insandır. Geleceğimizi onun üzerinden kurarız. Doğu da benzer unsurları çağırıştırır. Kültür mü? O da öyle. Ziya Gökalp kültür kavramına karşılık olarak 'hars' kelimesini kullanmıştı, ki hars neredeyse bire bir kültür kavramını karşılayan bir kelime. Hars, ekin demek. Ekilen

ekinden bir ürün çıkması beklenir. Yetiştirilen çocuktan beklendiği gibi. Biz harsı sulayarak sorumluluğumuzu yerine getiririz, gerisi ise güneşe kalmıştır: Çünkü "Güneş Doğu'dan gelir".

Peki Batı neden Medeniyet'tir? Batı, kendisi medeniyet olmak istediği için medeniyet olsa gerek. Bugün anakronik bir şekilde 'İslam Medeniyeti' deyip dursak da, medeniyet 17. yy Batı icadıdır ve size bir sır vereyim; medeniyet, medeniyet değil medenileşme, bazen de medenileştirme. Batı'da medeniyet civilisation olarak çıktı ve takdir edersiniz ki civilisationa medeniyet demek için kelimenin civilisation değil civilité olması gerekir. Örneğin, medeni insan kelimesinin Fransızcası da civil değil civilisé'dir ya da İngilizcede civilized'dir ama asla civil değildir. Civil, örneğin medeni kanun derkenki kullanımı

itibariyle medeni kavramına karşılık gelebilir. Bütün bunların anlamı ise şudur: Türklerin, Batı'nın civilisation sayesinde, önüne geçilemez yükselişine karşı getirdiği önlemler arasından o civilisation'u almak vardı ama civilisation'un hep en ideal noktası tasavvur edildi, ki bu yüzden de ona medenileşme değil medeniyet dendi. Yani civilisationdaki şaşayı, refahı istedi Türkler ama bu refahın oluşmasındaki vahşetten kimse bahsetmedi. Batı'da ise civilisation bir şeyleri değiştirme, dönüştürme yoluyla meydana geldi. Batı kendi kendine yaptığıyla kalmadı; Hindistan'ı, Cezayir'i de medenileştirdi. Civilisation bu haliyle evrensel bir niteliğe büründü. Bir müddet sonra ise Almanların Herder'i Fransız entelektüel iktidarını yıkarak kültürü medeniyetten ayırdı ve ulusu kendi kültürüyle (eğitim, sanat vs.) inşa etme yönünde fikirler öne sürdü.

Nasır Hemir'in hikâyesi de burada başlıyor; kendisi bunun farkında olsa da, olmasa da. Batı Medeniyeti kendisine bir öteki yarattı. Kendisini bunun üzerinden inşa etti. Doğu Kültürü'nün ise bir ötekiye ihtiyacı yok. Kendi içinden bir şeyler doğurmalı. Peki nasıl? Yönetmenin cevabı, burada çok etkileyici bir şekilde söyleyemesek de, 'sevgi'ydi. Ancak biraz daha etkili hale getirmek için, yönetmenin bu cevabı verdiği sırada, salondaki açık pencereden içeri giren esintinin bana verdiği ilhamla açıklamaya çalışalım. Bugün Batı Medeniyeti sıcaktan bunalmış çocukları esintiyle kendisine davet ediyor. Biz ise çocuğumuza kendi esintimizi vermektense, Batı'nın esintisine kapılmaması için tenkit ediyoruz yalnızca. Oysaki kimsenin doğru dürüst nefes alamadığı bir ortamda, nefessiz kalmaktansa pencere kenarına gitmek herkes için en makul seçenek olacaktır. II

İran: Mehsa Emmini Protestoları, Rejim Güvenliği ve Devrim

→ İran'da Mehsa Emmini isimli genç bir kadının ölümüne tepki olarak başlayan protestolar üç aydır devam ediyor. Protestoları tetikleyen olay Emmini'nin "İrşat Devriyeleri" olarak bilinen ahlak polisi tarafından göz altına alınmasından sonra hayatını kaybetmesidir. Emmini'nin başörtüsünü 'düzgün takmadığı' gerekçesiyle göz altına alındıktan sonra ahlak polisi tarafından darp edildiği ve bundan dolayı hayatını kaybettiği savunuluyor. Devlet yayın organları ise başından itibaren ölüm sebebinin daha önce geçirdiği hastalıklardan kaynaklandığına dair haberlerle olayın üstünü örtme çabasındalar. Darp edildiği

veya edilmediğine yönelik henüz sağlam bir kanıt ileri sürülmemiş olsa da kadınların irşat devriyeleri tarafından sert uygulamalara maruz kalmaları yeni bir durum değil. 1979 devrimi ile gelen başörtüsü takma zorunluluğu ile bağlantılı olan irşat devriyelerinin uygulamaları yıllardır tartışılan olayların başında geliyor. Başörtüsü zorunluluğunun uygulama şekli İran'da etkili birçok siyasetçi, din adamı ve entelektüeller tarafından eleştirilmiştir. Buna rağmen ılımlı/reformcu hükümetlerin olduğu dönemlerde uygulamalardaki sıklık hafiflese de zamanla irşat devriyelerinin müdahalelerindeki

keyfi uygulamaların sayısı artmıştır. Mevcut muhafazakar hükümetin başında olan Cumhurbaşkanı İbrahim Reisi'nin temmuz ayında İffet ve Tesettür yasasının uygulanması ve tesettürün daha sıkı takibine yönelik kararıyla bu tartışma yeniden alevlenmiştir. Mehsa Emmini olayına gelene kadar, halk nezdinde bundan dolayı irşat devriyelerinin sert ve keyfi müdahalelerine karşı özellikle bir hassasiyet oluşmuştu.

Protestolar patlak verdikten sonra İran'ın tüm vilayetlerine yayılmış ve İran'da yakın tarihin kitlesel anlamda en güçlü tepkisine dönüşmüştür.

Kadınların başörtüsü yakma, sarık düşürme, sokakta başörtüsüz dolaşma eylemleri hem kitlesel hem de bireysel bir tepki olarak sembolik bir tepkiye dönüşmüş oldu. Protestoların mahiyeti destek veren toplumsal kesimlerin çeşitliliği ile de değişti. Nitekim kadınların başını çektiği kitlesel eylemlere kısa zamanda üniversite öğrencileri, işçiler, entelektüeller, sanatçılar ve sporcular da katıldı. Tepkinin yeri sokaklardan üniversitelere, liselere, dini eğitim veren kurumlara ve birçok devlet kurumlarına doğru bir yayılım gösterdi. Eylemlerin sert müdahale ile bastırılmasıyla birlikte protestoların bilançosu artan ölümler ve yaralanmalarla artmış durumda. Bu yazının yazıldığı tarih itibarıyla 400-600 arasında değişen sayılarda ölü, 500'den fazla kişinin de güvenlik güçlerinin müdahalelerinde yaralandığı ile ilgili farklı kanallardan istatistikler paylaşılıyor.

Protestoların Dili ve Öznesi

Son beş yılda neredeyse her yıl ülkede büyük çaplı protestolar düzenlendi. 2017 Kasım ayında Meşhed'de baş gösteren geniş çaplı protestolar ekonomik gerekçelerle başlamıştı. 2019'da benzin zamları sonrasında başlayan gösterilerde, zamlar altında ezilen işsizler hayat pahalılığı ve sürekli hale gelen zamları protesto etmişlerdi. Yine 2020'de Tahran'daki havalimanından havalanan yolcu uçağının Devrim Muhafızları Ordusu tarafından düşürülmesi sonucu 176 kişinin hayatını kaybetmesi üzerine halk sokaklara dökülmüştü. En son 2021'de Tahran'da yaşanan ve hastanelerin dahil çalışmasını olumsuz etkileyen geniş çaplı

elektrik kesintisi protestoların gerekçesi olmuştur. Ancak bu protestolar kitlesel bir hal almadan uzun süreli, tüm vilayetleri kapsayan ve bu kadar büyük bir sosyal tabana sahip bir görüntü çizmemişti. Devam eden protestoları öncekilerden ayıran temel farklardan biri protestolara katılan kesimlerin talepleridir. Nitekim daha önceki protestolar büyük ölçüde ekonomik sıkıntılardan ve mevcut sistemin içinden değişim peşinde koşma fikrinden açıkça uzaklaşmışlar. Bunun yerine talepler, daha çok rejimin tasfiyesi de dahil olmak üzere siyasi bir geçiş yönünde. Eylemlerde protestocular tarafından kullanılan kavramların başında 'kadın', 'yaşam', 'özgürlük' gibi talepler yer alırken şimdilerde 'Hamaney'e Ölüm', 'diktatörlere ölüm' ve 'katil polis' gibi temelde rejim ve devrimci kurumların uygulamalarının tümüne karşı nefreti ifade eden kavramlar kullanılıyor. Bu protestolarda en çok dikkat çeken durum ise Z kuşağı olarak tanımlanan gençlerin protestolara katılımında görülen artış. Başka bir yazıda ele alacağımız üzere, genç kuşağın talepleri ve İran'daki müesses nizamaya karşı tutumlarının kırk yılı geride bırakan devrimin ve devrimci ilkelerin bu kuşaktaki karşılığı ile alakalı.

Dini lider ve siyasi elitler, Mehsa Emmini'nin ölümünün ABD ve İsrail'in ülkeyi kaosa sürüklemek için kullandığı bir araç olarak lanse etse de Emmini ile patlak veren protestolar devrim sonrası rejimi köşeye sıkıştıran birçok sosyolojik ve ekonomik gerilimden sadece birini teşkil ediyor. Emmini'nin

ölümünün tetiklediği protestolar zincirinin bu kadar hızlı yayılmasında ve farklı kesimlerde karşılık bulmasının arka planında birçok sosyoekonomik gerilim yer alıyor. Başörtüsü zorunluluğu ile ilgili bu sorun yıllardır rejimin kronik sorunları haline gelen yolsuzluk, ekonominin kötü yönetilmesi, enflasyon, siyasi zorbalık ve güvenlik güçlerinin keyfi uygulamaları gibi sebepler zincirinin ortasında yer alan gerilimlerden biri.

Rejim Güvenliği Tehlikede mi?

Bu gösteriler İran'da protestoların kolay bir şekilde rejim karşıtlığına dönülebileceğini gösterdi. İnsanlar tutuklanmaya, sert müdahaleye ve hatta idama rağmen müesses nizamaya karşı sokaklara dökülebiliyor; dini lider aleyhinde slogan atabiliyor ve devrimin kutsallarından olan başörtü zorunluluğuna karşı çıkabiliyor... Ancak her protesto dalgasında ilk akla gelen 'rejim değişir mi?' sorusunun yanıtını verebilecek çapta bir devrimci hareket şimdilik söz konusu değil. Her yıl farklı bir kronik sorunu gündeme getiren protestoların, İran toplumunun kendi gerçekliğinin bir parçası olduğunu unutmamak gerekir. Mevcut protestolara bakıldığında rejim olduğu örgütsel davranış ve liderlikten yoksun olduğu anlaşılabilir.

Rejim güvenliği açısından bakıldığında da şöyle bir durum söz konusu; her ne kadar geniş çaplı protestolar rejime karşı bir direniş geleneği oluşturmuş olsa da aynı şekilde rejim ve rejime ait olan devrimci kurumlar da protestoları bastırmada önemli bir geçmişe sahip. Besic ve Devrim Muhafızları Ordusu'na bağlı güvenlik güçlerinin sahayı inmesi, üniversitelerde kurulan güvenlik noktaları ile sıkı denetimin artması ve bunun da ötesinde daha sert bir müdahale ile rejim kendi güvenliğini sağlayabilir. Zira İran'da müesses nizamaya bu gücü kazandıran çoğu kurumlar 1979 devrimi sonrası kırk yıllık süreçte yeniden formüle edildi. Rejim, bu süreçte devrimin getirdiği sorunlarla karşılaştıkça bu kurumları güçlendirerek kendi güvenliğini sağlama noktasında şaşılmayacak derecede ileriye gitti. Bu durum Oliver Roy ve Ferhad Khosrokhavar'ın 1999'daki tespitlerini de haklı çıkarır nitelikte: "...Devrim, kendini her zaman bir alternatif olarak değilse bile en azından başka bir doğruluk biçimi olarak ortaya koymuş olan Şii ruhban sınıfını devletleştirerek devletin alanını genişletmiştir. (İran: Bir Devrimin Tükenişi, Çev: İsmail Yerguz, Metis Yayınları, 1999)" ¹¹

BİR DÜŞÜNCEYİ SAVUNMAK

➔ Modern zamanlarda fikir-düşünce- düşünür arasında bir gevşeklik mevcutken daha doğrusu temsil sorunu son derece yüksek iken bu ilişki sanki her dönemde aynıymış gibi yanlış bir şekilde ele alınır. Oysa sadece siyasal düşüncelerde değil en saf denilen felsefi düşüncelerde bile düşünce-düşünür arasında organik canlı sıkı bir ilişki vardır. Mesela; daha düne kadar bir filozofa en ağır gelen-gelecek şey, ona kendi düşüncelerinde tutarsızlıkların olduğunu söylemekti. Siyasal düşünür ise savunduğu fikir için ölmeyi göze alacak kadar o fikrin-düşüncenin içinde yer alırdı. Bu ilişki modeli genelde karakteristikti. Artık bizlerin uğruna ne öleceği ne de yaşayacağı Teolojik-varlıksal-düşünsel-siyasi herhangi bir düşünce ilişkimiz bulunmuyor. Tanrı nasıl düşüncenin konusu yani kavramsal

modelin parçası yapılmışsa (bakınız; Kant) herşey bundan sonra belirli kavramların bağlantı yahut sözcük oyunu haline geldi. Özellikle post-modern post-yapımcı düşünce, işi en uç noktalara taşıdı. Tabii ki bu aşamaya gelene dek Dil ve Dilbilim alanındaki gelişmeler gözden kaçırılmaz öneme sahipti. Anlambilim (Semantik) dilden sonra atağa kalkın başka hayati işlev gördü. 20. Yüzyıl dilin ve dile bağlı alanların yükselişine şahit oldu. Artık bu dil de anlam çalışmalarını da kâdim dünyanın en eski ve usta işi olan dilden ve anlamdan çok farklı bir paradigma etrafında toplandı. Böylelikle tarih boyunca dil ve anlam üzerine düşünen insanın direkt işaret etmediği şekilde bir yapı ortaya çıktı. Saussure, "dili kendi başına ve kendisi için" ele alınan bir ilim yaparken felsefe de bazılarının id-

dialarıyla "yeni kavram icat etme" yahut "kavramlar ilişkisini yeniden oluşturmak" "kavramlara yönelmek" vb. gibi dil merkezli şeylerin etrafında şekillendi.

Richard-Ogden üçgeni olarak bilinen dil-nesne-kavram(idea) modelini gösteren "semantik ilişki" modern dünya için devrim sayılabilecek bir iddiayla başladı. Buna göre; dil-ses herhangi bir nesneyi değil kavramı-ideayı gösteriyordu ve bunun aklın temel çalışma prensibi olduğunu öne sürüyordu. Yani ne yaparsak yapalım dil ile nesne arasında direkt kurulduğu varsayılan bir şey yoktu. Dil her durumda ve şartta nesneyi değil zihindeki kavramı-ideayı-ışaret ediyor ve ona gidiyordu. Buna göre; "masa" sesi, "masa" nesnesine değil

"masa" kavramına bağlanıyor, parmağımız bir türlü masayı işaret edemiyordu. Oysa "masa" dediğimizde "masayı" gösterdiğimiz düşünülüyor öyle davranılıyordu. Modern düşünce bunu idealizmin zaferi olarak görmekten uzaklaşmakla birlikte halen gerçekçi, bilimsel olduğunu gerçeği elde ettiğini ısrarla savunuyordu. Gerçeği tekeline almış buna "uygun" olarak; tüm dinleri, mitleri, büyüleri, metafizik düşünceleri silip atmış modern düşüncenin bunu savunabilmesi imkansız olarak görünüyordu. Öte yandan başka bir çelişkiyi arka kapıdan içeri alıyordu. Madem dil nesnelere değil kavramları gösteriyor, o halde dünyada gerçek olgu ve olay ancak dilin kurgusuyla bilinir diyordu. Yani "şeyler yoktur, anlatılar vardır" demek istiyordu. Böylelikle adına "yeni gerçeklik" denilen bir dünya yaratılmış oluyordu. Dilin aracılığıyla

değil sadece dilin kurduğu bir dünya, bugün halen içinde yüzlerce farklı sonuçlarını yaşadığımız bir cehenneme döndü. Bir düşünürün "simülasyon çağı" dediği bir zaman aralığında daha örgütlü olan yapıların daha kazançlı çıktığı bir zaman aralığına geliniyordu. Böylelikle medya-kitle iletişim araçları başta olmak üzere algı oluşturan kişi ve kurumlar insanlar için gerçekliğin belirlenmesinde anahtar rol oynamaya başladı. Özellikle siyasette devletler için bu durum kaçınılmaz fırsat oluyordu. Geniş kitleler algı operasyonlarının kobay farelerine dönüşüyordu. Algıyı oluşturan herşeyi oluşturuyor istediği gibi manipüle edebiliyordu. İşin içinde modern bilimlerin de olduğu büyük bir çark, tüketim alışkanlıklarından savaş gibi yıkıcı yıkıcı katı bir alana kadar müdahalede bulunuyor, düşünceleri ve tepkileri istediği gibi

şekillendiriyordu. Mesela; coğrafyamızda en yıkıcı, yıkıcı, uzun süreli şiddet ve savaşların aynı iştahla sürdürülüyor olması, burada bahsedilen dilde kurulan gerçekliğin algı operasyonlarının en kötü sonuçları olarak karşımızda duruyor.

Düşüncenin hem onu düşünen (sahiplenen, üstlenen) açısından hem de düşüncenin kendi namusu açısından gittikçe itibarsız kalması yahut ağırlığını yitirmesi "hakikat" anlayışıyla yakından ilişkidir. Bu süreç ise dil-düşünce arasındaki birincil durumdan ziyade başka gelişmeleri de hesaba katmayı gerektirir. Modern bilimsel paradigma düşüncüyü "nesnellik" adına savunulamaz hale getirdi. Burada "nesnel mesafe" kriteri değerini törpüleyen yahut onu etkisiz hale getiren ahlaksal zemine çekildi. Bilginin dışsal olduğu dolayısıyla bilen de dışsal kalabileceği varsayıldı. Oysa en temel nokta burada gözden kaçırılmak istendi: bilgiyle- düşünceyle ilgili karıştırılan en hayati yer, bilgiyi- düşünceyi elde ederken, öğrenirken soğuk-nesnel olunabileceğidir. Buradaki soğukluk-nesnellik bilgiyi bazen daha net resmetmeyi mümkün kılar fakat bilgi-düşünce bu geçerliliğini kaybeder. Hakiki manada bir bilgi ve düşünceyi anlarken, onun üzerine düşünürken, onu savunurken mesafe anlamsızlaşır. Belki bu sebeple; Mısır ve Fenike'den felsefeyi-düşüncüyü tamamıyla çalan Yunan'ın en büyük ustalarından bir olan Aristoteles şunu fark etmişti: bilmek için dışarda durmak, anlamak için içeriye girmek gerekiyordu. Dolayısıyla mesafe olmadan bilgiyi görmek mümkün değildi (nazar etmek gerekiyordu) fakat anlamak için kavramak, içe dönmek kaçınılmazdı. Nitekim; bildiği halde anlaşılmayan-kavranılmayan şeyler; mesela antropolojideki "yabancı-gözlemci" durumu gibi, baktığı halde görülemeyen şeyler vardır insanın. Bilindiği fakat bir türlü anlaşılmayan şey, düşüncenin insanda canlı bir metabolizma gibi yaşadığı her düşüncenin "doğrusal" değerinin eşit olmadığı gerçeğidir. Bir düşünceyi savunmak, içerden kavramayı bilginin doğruluğuna doğru yaymak genişletmek anlamına da gelir. Matematiksel orantı, Google türü veri tabanı kullanımı, bilgiyi ve düşünceyi üst üste yığan yahut sıralayan şeylere çevirmeyi başarsa da bilgiyi bilgisayar gibi sıralayıp dökererek değil onu yeterince kavramak zaten kendimizi, sevdiklerimizi savunurcasına bir ilişkinin olmasını söyler. İnsan bir düşünceyi savunurken, düşünceye sahip olmaktan çıkıp düşünce tarafından sahip olunan bir varlığa dönüşür. 11

KRONİKLEŞEN ERTELEME DAVRANIŞI

➔ Sağlıklı bir ruhsal ve fiziksel bütünlüğe sahip olmak, hayata aktif şekilde katılmak isteyen bireyleri bir düşünelim. Sabah erken kalkmak, güne açık havada yürüyüşle başlamak, sağlıklı besinler tüketmek yapılacaklar listesinde bulunan bazı maddelerdir. Bu listeye daha birçok madde eklenebilir. Her birey, sağlıklı bir yaşam sürdürebilmesi için yukarıdaki ön koşulları yerine getirmesi gerektiğinin farkındadır fakat her seferinde başlama günü olarak belirlenen Pazartesi bir türlü gelmemektedir.

Erteleme davranışı, hemen hemen her bireyin yaşamının bir parçasında yaptığı ve ardından pişmanlık duyduğu, herkes tarafından bilinen bir eylem olarak karşımıza çıkmakta. "Bugünün işini yarına bırakma" atasözü tam olarak da erteleme davranışına karşılık gelmez mi? Serdivan Ajans'ın bu sayısında günlük hayatta çok sık deneyimlediğimiz erteleme davranışını ve hangi bireylerin erteleme davranışına yatkın olduğunu tartışalım istiyorum. O halde ertelemenin kaç türü vardır? Hangi bireyler erteleme eğilimindedir?

Başta çıkabilmek için neler yapabiliriz? Bu soruların yanıtlarını bulmaya çalışalım.

Araştırmacılar erteleme davranışı üzerine birçok tanımlama yapmışlardır. Fakat genel eksende bakıldığında bu tanımlamaların birbirinden çok da farklı olmadığı görülüyor. Peki nedir erteleme davranışı? Zamanında ortaya konulması gereken ve önceliği bulunan bir işi ortada mantıklı bir neden olmaksızın geciktirme ve yumurtanın kapağına dayandığı o son ana bırakma şeklinde

tanımlanabilir. Erteleme davranışını bu noktada tek bir yönden açıklamak da doğru olmayacaktır çünkü bu davranışın pek çok farklı şekilde sınıflandırıldığını söyleyebiliriz. Bunlar; kişilik özelliğine bağlı erteleme, verilecek kararları erteleme, günlük rutin görevleri erteleme, kaçınmacı tipte erteleme, duruma bağlı erteleme ve akademik erteleme şeklinde kategorileştirilmiştir. Ancak araştırmacılar bu türlerin içerisinde en çok kişilik özelliklerine bağlı erteleme ve akademik erteleme üzerine çalışmalar yapmışlardır. Çünkü toplumumuzda bu iki tip daha yaygın olarak görülmekte.

Karamsar düşüncelerin hakim olduğu bireylerde yapılması gerekli iş ile ilgili süreçlerin ya da bu işin sonucunun olumsuz olacağına yönelik işlevsel olmayan düşünceler güdülenmeyi etkileyebilir. Örneğin; "Ne kadar çok çalışırsam çalışayım, ne kadar özen gösteriyorsa da günün sonunda bir şeyler mutlaka ters gidecek, biliyorum." gibi karamsar düşünceler veya "Bunu böyle yapsam ne olacak ki sanki, neyi değiştirebilirim" gibi umutsuz cümleler ruhsal açıdan yorgunluğa yol açabilir. Mükemmeliyetçi yapıdaki insanlarda ise ulaşılması zor ya da mümkün olmayan amaçlar belirlemek, örneğin "bir işi mükemmel bir şekilde tamamlayamayacaksam hiç yapmayayım daha iyi" gibi düşünceler kişinin yapması gereken işe hiç başlamamasına neden olabilir. Öte yandan daha başlamadan işinde başarılı olamayacağı

düşünmek ya da başarısızlık durumunu bir yenilgi olarak değerlendirip bunu kişiliğine atfetmek erteleme davranışının en önemli unsurlarından biridir. "Ben ne kadar uğraşsam da zaten diğerleri gibi yapamam" şeklindeki düşünceler de bu duruma örnek gösterilebilir.

Kişilik özelliğine bağlı olarak görülen erteleme davranışı; kişinin bir görevi ağırdan alarak ertelemeye yatkın olması olarak ifade edilir ve Knaus bu tür ertelemeyi "kronikleşmiş erteleme" olarak tanımlar (Akdoğan 2013). Kronikleşen erteleme davranışı, bireyin bir göreve başlamasına ve tamamlamasına engel olacak nitelikte ertelemeyi sürekli bir hale getirmesidir. Bireyin yerine getirmesi gereken işle ilgili isteksiz oluşu, verilen göreve yönelik hoşnutsuzluğu, sorumlu tutulduğu göreve karşılık yeterli kabiliyete sahip olmadığı düşünceleri, zaman yönetimini bulunmaması, mantık dışı inanışları ve otomatik düşünceleri, mükemmeliyetçi kişilik örüntüleri, kaygı ve depresyon gibi yatkınlıklar kişide kronik erteleme davranışına sebep olabilmektedir. Akademik erteleme ise akademik araştırma ve çalışmaları başlatmaya veya tamamlamaya engel olan erteleme biçimidir. Erteleme davranışı, eğer nasıl baş edileceğini bilemezsek bizler için ciddi boyutta anksiyete oluşturacağı gibi sürekli yaşadığında kişinin şevkini kıran ve daha çok ertelemeye iten bir kısır döngü haline bürünebilir.

Erteleme davranışı ile nasıl başa çıkılabilir?

Başta çıkabilmenin ilk koşulu öncelikle bu davranış örüntüsünü farkına varmaktan geçiyor. Ne zaman, nerede ve hangi koşullar olgunlaştığında erteleme davranışının gün yüzüne çıktığına dikkat edilmeye çalışılmalı. Sonrasında ise yapılması planlanan işi küçük parçalara ayırmaya özen göstermek gerekebilir. Birden büyük hedeflerin altında kalıp vazgeçmektense kendimiz için yapılabilir küçük parçalardan biri üzerine odaklanıp çaba göstererek emin adımlarla ilerliyor olmak işi daha kolay hale getirebilir. Kendimize gerçekçi ve kesin bir zaman sınırı oluşturmak işimizi ve zamanımızı planlayarak amaca ulaşmamıza yardımcı olabilir. Bazen de hayır demeyi öğrenmek gerekir. Yapabileceğimizden çok fazla sorumluluk almamak ya da öncelikli olarak tamamlamamız gereken işler dururken sizden istenen ek görevlere gerektiği zaman hayır diyebilmek bu noktada önemli bir etken olmaktadır. Yakın ilişki kurabildiğiniz bir başkası veya başkalarıyla amacınızı paylaşabilmek, onların desteğini omuzunda hissedebilmek kendinize verdiğiniz sözü gerçekleştirebilme yolunda size yardımcı olabilir. Son olarak, akıl dışı ya da mantıksız olan düşüncelerimizin yerine alternatif yeni düşünceler üretilebilir duygularımızı ve davranışlarımızı yeniden şekillendirebilir ve kontrolü sağlayabilir, gerektiğinde bu konuda bir uzman desteği almaktan da çekinmemek gerekir. II

Ponte degli Scalzi, "Bridge of the Barefoot", Yalınayak Köprüsü, Venedik'te Büyük Kanal üzerinde kurulu dört köprüden biridir. Venedik 2019

Rialto Köprüsü, büyük kanal üzerindeki eski olanlardan biridir ve Venedik'in en ünlü köprüsüdür. Venedik 2019

San Giorgio Maggiore İtalya, Venedik'te San Giorgio Maggiore adasında yer alan ve Andrea Palladio tarafından dizayn edilmiş bir Bazilika dır. Venedik 2019

İtalya'nın İsviçre sınırında Como Gölü. Como 2019

San Marco Meydanını çevreleyen Ulusal Arkeoloji Müzesi (Museo Archeologico Nazionale di Venezia) ve Aziz Mark'ın Çan Kulesi. Venedik 2019

Kapıları denize açılan şehir Venedik 2019

→ Son yıllarda artan obezite artık sadece yetişkinleri değil çocukları da oldukça etkilemektedir. Çocukluk çağı obezitesi, çocuklar için ciddi bir sağlık tehdidi oluşturmaktadır. Obez olan çocuklar, sadece fazla kilolu olmak ile kalmayıp birlikte bir dizi kronik sağlık durumu için risk altında olurlar. Yönetilemeyen bir çocukluk çağı obezitesi yetişkinlik dönemine kadar devam ederek çeşitli sağlık problemlerine neden olur. Sanılanın aksine çocukluk çağı obezitesi sadece fiziksel sağlığı etkilemez. Fazla kilolu veya obez olan çocuklar depresyona girebilir ve benlik imajı ve benlik saygısı zayıf olabilir. Çocukluk çağı obezitesinin nedenlerine baktığımızda ise aile yüküsü, psikolojik faktörler ve yaşam tarzının rol oynadığını söyleyebiliriz. Ebeveynleri veya diğer aile üyeleri aşırı kilolu veya obezitesi olan çocukların da obez olma olasılığı arttırmaktadır. Çeşitli faktörlerden bahsediyor olsak bile çocukluk çağı obezitesinin temel nedeni olarak çok fazla besin içeriği fakir beslenmek ve çok az egzersiz yapmanın olduğunu söyleyebiliriz. Örneğin hareketsiz ve aynı zamanda yüksek miktarlarda yağ veya şeker içeren besin içeriği yetersiz olan bir beslenmeye sahip çocuklarda hızla kilo alımı görülmektedir.

Çocukluk Çağı Obezitesi ile İlişkili Sağlık Riskleri

Obez olan çocukların, sağlıklı bir kiloyu koruyan akranlarına göre sağlık sorunları geliştirme riski daha yüksektir. Diyabet, kalp hastalığı ve astım en ciddi riskler arasındadır.

Diyabet

Diyabet göz hastalığına, sinir hasarına ve böbrek fonksiyon bozukluğuna yol açabilir. Aşırı kilolu çocuklar ve yetişkinlerin tip 2 diyabet geliştirme olasılığı daha yüksektir. Bununla birlikte, durum

diyete ve yaşam tarzı değişiklikleri ile tersine çevrilebilir.

Kalp hastalığı

Yüksek kolesterol ve yüksek tansiyon, obez olan çocuklarda gelecekte kalp hastalığı riskini artırır. Yağ ve tuz oranı yüksek yiyeceklerin tüketiminin çok yapıldığı obez çocuklarda kolesterol ve kan basıncının yükselmesine neden olarak kalp hastalığı riskini artırır.

Astım

Obezite astımla beraber en sık görülen hastalıklardan biridir. Ancak bu iki hastalık arasındaki ilişki tam olarak bilinmemektedir.

Uyku bozuklukları

Obezite olan çocuklarda aşırı horlama ve uyku apnesi gibi uyku bozuklukları görülebilmektedir.

Eklem ağrısı

Aşırı kilo nedeniyle eklem sertliği, ağrı ve sınırlı hareket açıklığı yaşanabilir. Çoğu durumda, kilo kayıplarının yaşanması ile eklem problemleri ortadan kalkabilmektedir.

Çocukluk Çağı Obezitesi Yönetimi

Obez çocukların beslenme alışkanlıklarının değiştirilmesi kesinlikle şarttır. Ebeveyn etkisi çocuğun yeme alışkanlıklarını şekillendirir. Çoğu çocuk, ebeveynlerinin satın aldıkları besinleri yer, bu nedenle sağlıklı beslenme önce ailede başlamalıdır. Örneğin evde bulunan tatlılar ve gazlı içeceklerin tüketimi tüm aile bireyleri içinde de azaltılabilir. Dışardan hazır yiyeceklerin tüketimi azaltılıp daha fazla evde yemek pişirmek için bir çaba gösterilebilir. Evde yemek hazırlarken besin içeriği bakımından kaliteli besinlere daha sık

yer verilebilir. Ya da sağlıksız olarak adlandırılan yemeklerin içerisinde kullanılan malzemeler masumlaştırılabilir. Yemek hazırlamak ve birlikte yemek sadece beslenme açısından sağlıklı olmakla kalmaz, aynı zamanda ailece vakit geçirmek için de harika bir yoldur. Yemek yaparken çocukları da bu aktiviteye dahil ederek bilinçli yeme davranışı kazanmasında çocuğa destek sağlanabilir. Bunlara ek olarak yemek ve atıştırmalıklarınızda işlenmiş ürünler, unlu mamuller veya tuzlu atıştırmalıklar yerine meyve ve sebzeler, tavuk ve balık gibi et kaynakları, esmer pirinç, kepekli makarna ve tam tahıllı ekmekler gibi kepekli tahıllar, süt, yoğurt ve peynir dahil olmak üzere süt ürünlerine daha çok yer verilebilir. Bu ürünlerin kullanıldığı sağlıklı tarifler geliştirilebilir.

Çocuklara diyet yaptırmak yerine beslenme eğitimi hem profesyonel kişiler hem de aile tarafından verildikten sonra yaşam tarzı değişiklikleri hayatlarına uyarlanmalıdır. Bu nedenle öncelikle en basit olarak fiziksel aktivite artırılabilir. Aile olarak çocuğunuza, ilgi duyduğu bir sporu denemeye teşvik edebilirsiniz. Ya da ekran süresini sınırlandırarak gün içerisinde fiziksel olarak daha aktif olmasını sağlayabilirsiniz. Ekran süresinin sınırlandırılmasına ek olarak yemek yerken bilinçli olarak tüketim yapılmasının sağlanması adına yemek yerken bir şey izlenilmesi engellenebilir. Bunun yerine ailecek bir yemek tüketimi gerçekleştirilebilir. Böylece çocuklar bilinçli bir tüketim yapar ve iştahlarını yönetmekte daha başarılı olurlar. Çocukluk çağı obezitesinin yönetilmesi için en önemli adım hem ailenin hem çocuğun eğitilmesidir. Uygun bir beslenme eğitimi ile çocuklarda davranış değişikliği hayatlarına adapte edilerek yetişkinlik döneminde kilo ve sağlık problemleri yaşamamasının önüne geçilebilir.

TOLUNOĞLU KÜLLİYESİ

⇒ Abbasiler döneminde Mısır'a vali olarak atanıp daha sonra orada bir Türk devleti kuran Ahmet bin Tolun tarafından 875 yılında yaptırılmıştır.¹ Camii eski Kahire (Fustat) yakınlarında Katai denen bir merkezde Cebel Nil Nehrine yakın Yeşkür tepesinde mukimdir.² Birçok devletin himayesinde yer almış (İhşitler, Fatimiler, Eyyubiler, Memlukler Osmanlı İmparatorluğu, şimdilerde ise Mısır devletinin) dünyadaki en eski camilerden bir tanesidir. Anadolu geleneksel camii mimari yapısından oldukça uzak olan caminin kapalı olan tarafları cemaat yerinin etrafını çevirmiş olan nefler ve revaklardır. Rivayete göre Tolunoğlu Ahmet çölde yolculuk ederken çalışanının atının ayağının tökezleyip düşmesi sonucu atın tökezlediği yerde büyük miktarda altın bulur ve önce şifahane olarak inşaa edilmeye başlanan yer külliyeye dönüştürülür.

Fotoğraf 1

Tamamı tuğlalardan inşaa edilen camiinin kible tarafında 5 koridor vardır. diğer duvarlar ise ikişer sıra revaklarla örtülmüştür. Abbasi geleneğinin devamı olarak görünse de bana göre Beytullahı andırmaktadır. Üzerleri ahşap tavanla örtülü olan revaklarda, köşeleri taş örgülü sütunlarla yumuşatılmış dikdörtgen pâyeler sivri kemerlerle birbirine bağlanmıştır. Sütunların oval biçimli başlıkları her biri değişik yapılara sahiptir. Kemerlerin içleri ve yan yüzeyleri çeşitli kompozisyonlarda oyulmuş alçı süslemelerle zenginleştirilmiştir. Caminin ahşap tavan silmesi üzerinde sade bir küfi ile çeşitli âyetler yazılmıştır.³ İçeride asıl mihrabın öne oymalarla birbirine bağlı olan onaltıgen kasnaklı ahşap bir kubbe ile örtülmüştür. Tek nefi kesen bu kubbe Memlük Sultanı Lâçin zamanında yapılan onarımda ilâve edilmiştir.⁴ Kible yönünde dört kapısı bulunan cami doğu ve batıda yedişer, kuzeyde ise beş kapı ile dış avluya, dış avlu da bir kapı ile kible yönüne, doğu ve batıda altışar, kuzeyde yedi kapı ile dışa açılmaktadır.

Fotoğraf 2

Cami dışında Dârülmâre (el-Meydân) adı verilen saray yer almaktaydı ve İbn Tolun da mihrabın yanındaki bir kapı ile doğrudan ibadet mekânına girebilmekteydi.⁵

Cami duvarının üst kısmına sütunçelerle çevrili sivri kemerli pencereler açılmıştır. Dış duvardaki pencerelerin arasında istiridye kabuğu biçiminde dolguları olan taş oymaları yer alır. Farklı tarihçiler pencerelerin bir kısmının Fatimi ve Memlûklere ait olduğunu düşünmektedirler. Revaklardaki kemerli pencereler taşınan ağırlığı azaltmak ve ışık sağlamak gibi iki görevi yerine getirmektedir.

Avlunun ortasındaki kubbeli şadırvan Sultan Lâçin tarafından XIII. yüzyılın sonlarında ilâve edilmiştir.⁶ Aslında ortada tezyini nitelikte bir çeşme olan fevvâre bulunmakta, fevvârenin kubbesini taşıyan on sütun çevresinde on altı sütun daha sıralanmaktaydı. Bütün sütunlar mermerden yapılmıştı ve yaldızlıydı. Abdest muslukları ise helâların ve hastaların tedavi edildiği bir kliniğin de bulunduğu dış avluda yer alıyordu. Dört tarafı açık, kareye yakın dikdörtgen planlı ve üzeri kubbe ile örtülmüş olan şadırvandaki kitâbe şeridinde abdestle ilgili âyet yazılıdır.⁶

İbn Tolun Camii'nde değişik tarihlerde yapılmış altı mihrap mevcuttur. Bunlardan ikisi kible duvarında, diğerleri ise mihrap eksenindeki pâyelerde bulunmaktadır. Kible duvarının ortasında yer alan ana mihrap daha büyük olup diğerlerinden farklı olarak iki yanda kademeli yerleştirilmiş dört mermer sütunla köşeleri yumuşatılmış sivri kemerli derin bir niş şeklinde ele alınmıştır. Sütunlar ve başlıklar camideki yegâne devşirme malzeme olup Bizans

parçalarıdır⁷. Mihraptaki alçı silmeler ve kabartmalar aslını korumaktadır. Camide yer alan ahşap minber Sultan Lâçin zamanında yenilenmiş olup devrinin en güzel örneklerinden biridir. Geometrik ajurlu korkuluk kısmı üstte bir, altta iki sıra olmak üzere bitkisel süslemeli bordürle sınırlanmıştır. Minberin yan aynaları tamamen kapalı olup sekiz kollu yıldızlardan gelişen geometrik kompozisyona sahiptir. Yüzeyde oluşan her bir geometrik şekil girift bitkisel, özellikle de rûmilî ve palmetli desenlerle dolgulanmıştır. Sivri kemerli kapı açıklığı üzerinde bitkisel dolgulu bir süsleme vardır. İki satırlık bir kitâbe üzerinde uçları palmet şeklinde sonuçlanan mukarnaslı bir tepelik yer almaktadır.

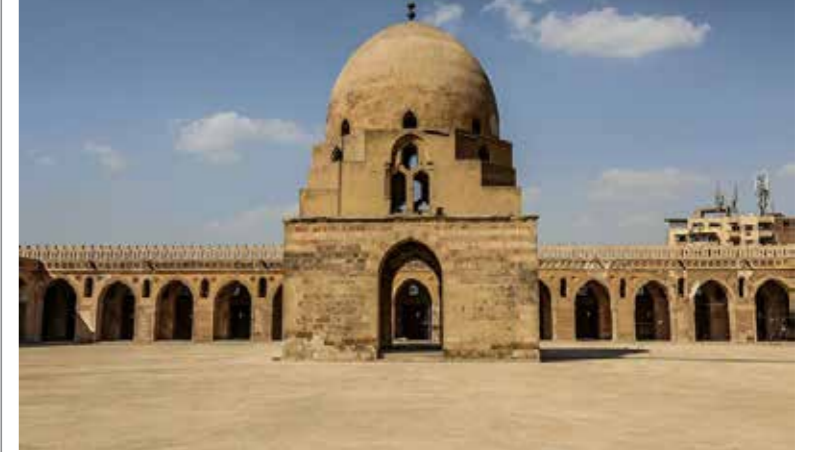
Fotoğraf 3

İbn Tolun Camii'nin minaresi, dış avlunun kuzeyinde mihrap ekseninden hafifçe sola kaymış olarak yer alır. Taşla inşa edilmiş olan minare bu malzemesiyle tuğla yapıdan farklıdır. Geniş kare kaide üzerinde yükselen minarenin merdivenleri dıştan dolanmaktadır. Memlük dönemine ait üst kısmı ise "mebhare" (buhurdan) denilen türde silindirik gövdeli ve dilimli kubbecikle örtülmüştür. Sâmerâ'daki dıştan merdivenli minarelere benzeyen ve bu haliyle orijinal olan minare bir köprü ile camiye bağlanmaktadır.⁸

Külliyein vakfiyesi ve temeli Tolunoğlu Ahmet tarafından atılmıştır. Daha sonra İslam medeniyetleri tarafından külliye eğitimine devam edilmiştir. Yapımından sonra en çok eklemeyi ve onarımı yapan Sultan Lâçin (Memlük Sultanı) eğitim için de çok büyük katkılar sunmuştur.

Sultan Lâçin İslâm fıkıhındaki dört mezhebin eğitimini, hatta tıp eğitimini de camiye sokmuştu. Ayrıca bir sibyan mektebiyle bir sebil yaptırmışsa da bunlar günümüze ulaşmamıştır.⁹

Memlûkler döneminde kurulan vakıflar aracılığıyla külliye Tıp, Hadis, Nahiv, Kelam, Tefsir, Kıraat gibi dersler okutulmuş ve birçok konuda müderrisler yetiştirilmiştir.¹⁰ ||

1/9-<https://islamansiklopedisi.org.tr/ibn-tolun-camii>

10- İslam Araştırmaları Dergisi, 44 (2020): 37-73

KÜRESEL KÜLTÜR EMPERYALİZMİ VE BİZİM YUNUS

⇒ "Cult" kelimesi Latince kökenlidir. İlk anlamı din manasına gelir. Ondan türemiş olan kültür ise bir yaşayış biçimini ifade eder. Bugün kültür bir çok farklı anlamda kullanılır olmuştur.

Bugün içinde yaşadığımız küresel dünyada hemen her alt kültür; Hint, Çin, Ortadoğu kültürleri üst kültür olarak kabul edilen Batı kültürünün kopya ederek aslında varoluşsal bir çıkmazdadır, denebilir.

Burada karşımıza "Batı neden üst kültürdür?" Sorusu çıkabilir. Batı üst kültür olarak kendini konumlandırabildiği için üst kültürdür, diyebiliriz. Yada idealize edilmiş hayat, Batı yaşam şekli olarak tanımlanmaktadır, denebilir.

Her yıl yüzlercesi tüm dünyada gösterime giren Hollywood filmleri, binlerce makale, bilimsel yaklaşım ve tezler batı jargonunu, batılı yaşam tarzını empoze etmeye devam etmektedir.

Mevzumuz Batı'nın kültürel emperyalizmini irdelemek değil. Artık TikTok, Instagram, Bitcoin gılgınlıkları sarmalında Batı penceresi hemen herkesin avuçları içinde bir yürek misali atmakta, Batı, ekran çağına her anlamda nüfuz etmektedir, denebilir.

Peki Bizim Yunus'un bu hikayede yeri ve rolü ne olabilir.

Küresel anlamda Bizim Yunus, Los Angeles, California, Silikon Vadisi insanına ne verebilir.

Yunus Emre, Büyük veriyi işleyen devasa şirketlerin yatay plazalarında yaşayan insanlar için bir anlam ifade eder mi?

Onun sözleri ne katabilir bizlere?

İnsanın anlam arayışında 14. yüzyılda yaşamış bir Anadolu şairi kendine yer bulabilir mi? Yunus'un Sesini onlara ulaştırabilir miyiz. 800 yıl yankılanan bu Türk ozanının sesini anmaya çalıştık denebilir.

Risaletin Nushiye adlı eserinde Yunus Emre insanın duygu dünyasında dolaşır. İnsanın iyi ve kötü yönlerini incelemiş ve modern psikolojiden neredeyse 8 asır önce insan psikolojisini derinden etkileyen duyguları çerçevelemiştir denebilir.

Psikanalizm'in babası olarak kabul edilen Freud insan bilincini, ego,süper ego, id gibi farklı bölümlere ayırırken Freud'un öğrencisi olarak kabul edilen Jung ise bilinci; alter ego, animus,

gölge benlik gibi bölümlere ayırma çabasına girmiştir.

Sonuç olarak modern psikoloji insanı anlamak çabasına ve uğraşına girdiğinde insan bilincini farklı bölümler şeklinde ele alma ve parçalara ayırarak bütünü daha iyi anlama çabası göstermiştir.

Yunus Emre'nin Risaletin Nushiye yani nasihatler kitabında da insanın ruh alemi farklı adlandırmalarla anlaşılmasına çalışılmıştır, denebilir.

Bu eser, alegorik bir eserdir yani kavramlar kişileştirilmiş ve kavramlar birbirleriyle çatıştırılarak doğruya ulaşmaya çalışılmıştır. Eser Mesnevi türünde bir eserdir.

Mesnevileri düşüncelerin aktarıldığı uzun şiir kitapları olarak tanımlayabiliriz. Doğu düşüncesini şiirle ortaya koyar. Çünkü şiir şuurdan doğmuş, şuurlu insanın yaptığı bir iştir. Gel, git, otur, kalk gibi emirleri ve günlük konuşma cümlelerini hemen her insan anlarken ancak şuurlu insan şiiri anlayabilir, okuyabilir, yazabilir.

Yunus Emre rRisaletin Nushiye adlı eserinde, Horasan erenlerinin yolunu, İslam tasavvufunun

insan psikolojisine yaklaşımını ortaya koymuştur.

Keza Moğol işgali altında çırpınan Anadolu'nun her bir ferdi neredeyse büyük bir bunalımdadır denebilir.

Nasihatler kitabı eserinde Yunus Emre insan ruhunu bir ülkeye benzetmiştir. Nefs kötülüklerin temsilcisi olarak görülmüş ve ordularıyla bu ülkeyi işgal etmeye çalışan bir düşman olarak gösterilmiştir.

Akıl ise bu ülkenin padişahı olarak sahnede yerini almıştır. Nefsin çeşitli tuzaklarını aklın karşısına çıkararak nefsi yenme çabası güdülmüştür.

Nefs ve ruh anasır-ı erbaa yani 4 ana element tarafından yönetilen toplam 16 ana duygunun savaşımı içindedir.

Bu 4 ana unsur ökültizmde, İslam tasavvufunda ve Antik Yunan gibi birçok farklı medeniyette yaratılışın 4 unsuru olarak kabul edilen; hava, su, toprak ve ateşten oluşmaktadır.

Yunus Emre her bir unsura dörder adet duyguyu bağlayarak bu duyguların mücadelesini, 'Gönül mülküne sahip olma savaşı' olarak dile getirir.

Hayatın zıtlıklarla kaim olduğu, gece ve gündüzün, soğuk ve sıcakın yaşamı meydana getirdiği fakat yaşamın korunması ve devam ettirilmesi için bu unsurların denge içinde kalması gerektiği ifade edilir.

Ayrıca 4 unsurdan su ve toprak dişiliğin sembolü hava ve ateş ise erilliğin sembolleridir.

1. Ana unsur: Toprak

Toprak unsuruna bağlı olan 4 iyilik vardır bunların birincisi Sabırdır. Sabrın görevi bu dünyada ve bu dünyadan sonra gideceği sonsuz hayatta mutluluğa ve huzura erişmek istiyorsa sabır unsurunu iyi anlaması ve hayatına uygulaması gerekir.

Toprak unsuruna bağlı 2. madde Tevekküldür. İnsan gayretinin sonunda kendi gücünü aşan noktalarda tevekkül etmelidir. Yunus Emre böyle öğütler.

Toprak unsuruna bağlı 3. madde merhamettir. Merhamet güçsüzlere acımadır.

Merhamet ediniz ki merhamet göresiniz der Yunus Emre.

Toprak unsurunun 4. maddesi iyi huylu olmak, iyi huy taşımak ve iyiliği yaymaktır. Toprak unsurunun zıttı ve düşmanı yel yani hava unsuru olarak gösterilir.

2. Ana Unsur: Hava Unsuru

Yel unsuruna bağlı 4 kötülük ve kötülük ordusu vardır.

Hava unsuruna bağlı 1. kötülük:

Kizb, yani yalancılık ve yalandır. İyilikleri yok eden girdiği ortamda huzuru bozan nefsin askeri olan yalandır.

Hava unsuruna bağlı 2 madde:

Riya maddesidir. Riya gösteriş yapmak olmadığı gibi görünmektir. İnsanı olmaz zahmetler içine sokan rüyadır.

Yel unsuru yani hava unsuruna bağlı olan 3. madde:

Tizlik yani aceleciliktir. Acele giden ecele gider der Yunus Emre.

Hava unsuruna bağlı olan 4. madde:

Hava komutanının son orduları ise Heves komutanının ordularındır. Nefsin askerlerinden olan heves tamahkarlığın zıttıdır. Çünkü nefsin hevesleri sonsuz ve sınırsızdır Yunus Emre'ye göre.

İyiliğin ve ruhun temiz kalması için çalışan orduların anasır-ı erbaa'nın bir diğer ana unsuru su unsurudur.

3. Ana Unsur: Su Unsuru

Su unsuruna bağlı da 4 iyilik savaşçısı vardır.

Birincisi: Sefadır.

Sefa temizlik arınma, arı duru olma halidir.

Su unsuruna bağlı 2. madde ise:

Visaldir.

Visal tatmin olma duygusu, kavuşma isteğinin sonuçlanması, arzularına ve isteklerine kavuşma

duygusudur.

Su gücünün 3 maddesi; Sehadır.

Seha cömertlik, cömertçe insanlarla paylaşmak ve imkanlarını insanlara, çevrendekilere, hayvanlara, doğaya sunmaktır.

Su hayatın kaynağı olarak kabul edilir.

Su unsurunun son yani 4. Maddesi ise: Lütf, karşılık beklemezsiniz vermektir.

Ve nefis ordularının 2 büyük kumandanı olan od maddesine geçiyoruz.

4. Ana Unsur: Ateş Unsuru

Anasır-ı erbaa'da 4. unsur ateşi temsil eder. Suyun dişiliğin sembolü olduğu gibi Ateş de erilliğin sembolüdür. denebilir.

Ateş unsurunun 1. maddesi şehvettir.

Şehvet gönül mülküne girdiğinde, ruh ülkesine geldiğinde padişah olan akıl, (mantık ve düşünme yetisi) ülkeyi terk eder. Şehvet, Aklın tahtını ele geçirir. Onunla mücadele etmek çok zordur.

Ateş unsurunun 2. maddesi:

Kibir. Kibir tasavvufa göre ilk ve en büyük günahdır. Tanrı Kibirli olanı sevmez. Emre'ye göre.

Ateş unsurunun 3. maddesi:

Tamadır. Tama doymazlık hırsla istemek anlamlarına gelir. Tama asla tamam olmaz. Ateş gibi yakıcı bir duygudur içine ne atarsan at yakıp kül eder geriye bir şey bırakmaz.

Ateş unsurunun son maddesi ise:

Hasettir. Haset insanın en büyük düşmanlarından biri olarak kabul edilir. Kıskançlık duygusunun karşılığıdır. Tasavvufta iyilikleri yakıp kül eden, sevapları yok eden, başkasının sahip olduğu maddi ve manevi imkanları kıskanma duygusudur.

Yunus Emre'ye göre 4. Ana unsurdan toprak ve su iyiliğin, ateş ve hava kötülüğün sembolleridir.

Fakat yaşamın devamı için 4 unsurunda olması gerektiği kabul edilir.

Akıl padişahı unsurlar arasında dengeyi sağlamalı adaletli olmalıdır. Nefsin kötülüklerine kanmamalıdır.

*Cenâbı Hakk'a fedâ can ü cihanım benim
Sadayı yâre nida gûş-i nihanım benim
Garib-i alem ola aşk-ı nalânım benim
Gün a gün artmaktadır hal-i perişanım benim*

Alaeddin Yavaşca

Serdivan Belediyesi
Adına Sahibi
Yusuf Alemdar

Son Okuma
Kadir Aydın

Baskı
Everest Basım

İletişim
serdivanajans@gmail.com
444 54 50 ve 0264 211 2054

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Burhaneddin Kanlıoğlu

**Editöryal Düzenleme ve
Grafik Tasarım**
Ges Ajans
0(262) 322 10 41

Adres
Maltepe Mah. Litros Yolu Sok.
(No:2-4) 2. Matbaacılar Sitesi 5. Kat 72. Sayı / 2022
F Blok İç Kapı No:3
Zeytinburnu / İstanbul

Yayın Sorumlusu
Ayşe Çelikbaş Aykut

**Gazeteniz
dijital mecrada!**

Serdivan Ajans gazetenizi, mobil cihazınızdan buradaki QR kodunu okutarak ya da bilgisayarınızdan issuu.com/serdivanajans adresini ziyaret ederek okuyabilirsiniz.